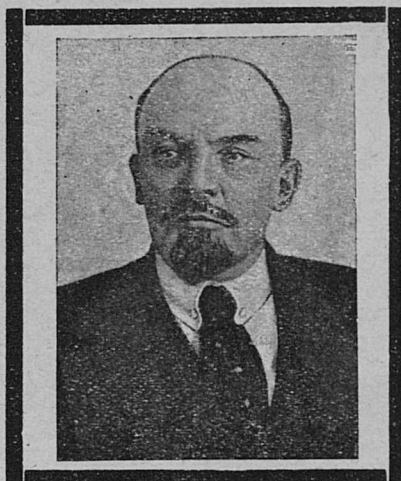

Н29-11

23

**ЛЕЊИНЫЛЫГ
БИБЛЮТЕКА**

№ 4

В. КАРПИНСКІЙ.

**КЫҢИ ЛЕЊИН ЩӨКТИС
УЖАВНЫ.**

С. С. С. Р.-са јөзјас-
лөн шөрса ыга ле-
занін.

МӨСКУА—1926 ВО.

В. КАРПИНСКИЙ
ЧТО ЗАПОВЕДАЛ НАМ ЛЕНИН

На юми языке.

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР

Москва, Никольская, 10

H29-11

23.

Коми-3
3-1499

Ленін-жылыг библіотека.

Мувыг ембуртөмјас өтүвтчөј

В. КАРПІНСКІЈ

КЫҢИ ЛЕНІН ЩӨКТИС У Ж Д А В Н Ы.

Коміон лөсөдіс Пед. Саш.

С. С. С. Р-са јөзјаслөн шөрсө ыга лөғанін
Мөскуа 1925-во.

Книга набрана и отпеча-
тана на Книжной фабрике Цен-
трального Издательства На-
родов СССР. Москва, Шлю-
зовая набережная, д. № 162
в количестве 2.000 экзemp.
Главлит № 40.752.

Гіжыссаң.

Тажо ңига лоі гижөма зев терыба. Колө вөлі өдјөнжык ужалыясөс да крестанаөс төдмөдны Леңін ужалөмөн да олөмөн.

Гчөт-дыреа олөм-јылыс да гортсајас-јылыс гижөма чө-јыс (Анна Іллішна Желізарова) вісталөм-серті. Важ гижөдјасыс Леңін-јылыс тані унжык, да-ј буржыка гижөма. Леңін ужалөм-јылыс гижі-ңін ас төдөм-кузта. Сыкөд өтлаын ужавлім 1903 восаң. Тані лоө сөмын ңеуна олөмыс да ужалөмыс-јылыс сьлөн.

Бөрас төрөдөма бөрјөм торјас Леңін гижөдјасыс да вісталөмјасыс.

Унжыгыс лөсөдөма Леңін ужалөм—олөм-јылыс, крестаналы төдөм-вылө.

ЉЕНІН ГОРТ-БЕРДЫН.

Дугдывлытөг лунтыр, војбыд... Лун і вој локтөны, мунөны... Өтарсаң, мөдарсаң гыалө сарің... Гажтөма лолалө: ушкө,—сөлөмыд потө...

А сіјө лаңтөма, кујлө... Шөрас...

Кор ставыс чөвуелө (лаңтлө): кылө саріңлөн лолалөм. Шыңытөв... Кылө саріңлөн бөрдөм... Ужалысаяслөн бөрдөм... Гөгөр шоглун, гажтөм лун...

А сіјө оз вөрзыв весіг... Кујлө, лаңтөма...

Kodi-nö?

Ільыч!!!

Абу, абу сіјө! Оз сіјө кујлы! Абу тајө сіјө! Оз лөсав тани сылөн лаңтөм!..

Мыјнө тајө!? Мыјла-нө саріңыс оз јонжыка бостчыв, да ас гынас ставсө оз пөдты? Мыјла-нө лөңөма гөгөр?! Горт-дорын со сулалөны шоныд інса пујас.* Лаңтөмаөе... Весіг шынысө оз петкөдлыны. Мыјла-нө тани гөгөр југыд бі?! Мыјла оз кусны?..

Мыј-нө ескө сіјө оз четчы, да вистав мыјкө?..

Чөвусөма-тај, лаңтөма...

Мунөны, мунөны, мунөны... Быдөн прөстөја пастасөм јөз. Најт чужөмаөе. Пабрік-заводсаң локтөм јөз: вежы-төмөе, мыссытөг! Налы талун шог луныс! Важөн ловжа-дырјыс, сіјө горөдчөм-вылө өтүвчывлісны. Отсаслісны!..

Немтор оз аңыны. Немтор оз кывны. Оз кывны ворсөм. Оз тыдав налы југыд біјас. Ставныс віңөдөны сы-вылө, лаңтөм-вылө. Віңөдласны, весіг ізмылөны...

Сулавны дыр оз поч. Бөрас гыңөма сарің. Сіјө воңө мунө. Ојдө, паскалө...

Нывбабас бөрдөны чөла... мужікјас бөрдөны-жө.

* шоныд інса пујас—пальмајас.

Со-тај өтiк дeрeвнaыc нывбаба, сeрa чышјана нaзö-
нiкөн вoслaлö. Вoјгaлö сiнвaыc. Визывтö шoг кeлыд чy-
жöм-бaн кузaлaыc.

Пöрыe ужалыe бaбa мунö. Тoпыда көзыдыe пaстaeö-
мa. Кijaccö мopöc-бepдac пyткöмa. Гaжтöмa, шoгa вiзöдö,
мунö.

Сapиz лoвзöмa. Jонa гызöмa, пaскыда лoлaлö! Мунö-
ны, мунöны...

Со-нiн i том jöз. Быдсамаыc: гырыeжыкöe i iчötжы-
кöe. Co, iчöt ныв матыeчic. Adзic... Чyньпoмcö вoмдopac
пyктic. Измic...Мaм-бaт iчöt чeлaдöc нyöны мoздopаныe.
Нaлөн сiнјac ыждöмaөe. Вiзöдöны... ставныe öтiклaö.
Гырыeжыкјacыc aсныe мунöны—öтyв. Iчöt вa вoјтјac
ыжыд сapизын...

Гaжтöмa сулaлöны кpaснoapмeјјeтcјac... Шoгöe ужа-
лыeјac. Co-тај öтiк aс paдeыc чeпöcјic—вoзлaн. Лaнтic,
oз вöрзы... Cöмын дpöжжитö...

Вoзö! Бöрaс-öд yнaөн-нa лoктöны!..

Гaжтöмa, шoгa сулaлö öтiк том рoбoчeј. Кapaулын су-
лaлö. Кoркö сылы щöктылöмaөe вöли тaјö кујлыeлы лы-
ны, да кiыc aбу лыбöмa! Вöлöмa сiјö сeки eсepoвскöј пap-
тијaын.. Блaвлöмa мopтыд! A мыј öни сiјö дyмaјтö!

Пoмca лун i вoј гaжтöмaлö сapиz... Ciјö гызöмa!..
Лoктöны, мунöны...

Ciјö-тај лaнтöмa!..

Köди-нö?!

Iльич!!!

Te мiјaн-дiныe мунiн?!

Köди тaјö шyö? Te—мiјaнкöд! Te кoлiн быд eöлöмö!
Te немнымöc мiјaнкöд!!!

Capиz гызöмa! Oз лöнлы сiјö нeкop! Ciјöc тe гызöдiн!
Kутac гывaны дыр, кытчöз мувылын лöоны-нa oзырјac!..

Мöскya. Дoм Coјyзoв.

25/I-1924 вo.

МЕД - ВОЗҶА Т ОР.

ОЛӨМ ДА КУЛӨМ ЁЕНІНЛОН.

1. Ёенінлөн кулөм.

«Пөртчө шапканытө!»—тазікөн заводітчө өтi нiга. Сіјө нiгаас гiжө: кызікөн мүчітлісны паріжса (Прантсіја) ужалыејасөс сетчөс озырјас. Ужалыејас секі вермылісны бостлыны ас-кіјаныс мед-возҶыс-на озырјаслыс власт. Ёедыр-кежлө ескө, но бостлісны ужалыејас власт, бостлісны му пукөөмеаңыс первојыс.

—Пөртчалөј шапкајаснытө!—тані ме кута сорнітны муывыса мед-ыҶыд мортјылыс. Тајө мортыс сувтіс ужалыс да крестана-дор. Пуктіс став олөмсө ассыс муывыса ужалыс, коңөра олыс јөзөс мездөдөм-вылө. Муывыс квајтөд јукөнө лөөдіс (вөчіс) Сөветвласт. Ме кута вiставны Ёенін-јорт-јылыс.

Ёенін кулі ужаліг-мозыс. Кулі ас тілеөмнас да песөмнас, гөлјөзлы кокнідлун мездөдөмөн. Лантіс муса јөртным 54 арөсөн. Мыјла-нө? Јчөт-дырсаңыс сіјө гөлјасөс мездөдөм-вылө пуктіс став олөмсө. Ассө ез жалітлы. Сөмын сылы став лөкыс да сөкыдыс лікмыліс тајө ыҶыд уҶыс. Сіјөс өтнассө мед-јона еіннаныс ез адҶыны став муывыса озырјас.

Өні-тај, мајбыр. сурөны міча кывјасыд. Буржујскөј правітелствојас ысталөны міјаңлы гiжөдјас. Гiжөны газетјасө Ёенін јорт-јылыс:—«Сіјө сещөм, бур морт вөлі лада-да». Мі-өд бура төдам, помнітам-на! Кызікөн неважөн-на нөшта горзісны тајө озырјасыс. Кызі саммісны відчісны, да һајтө талалісны тајө мортсө. Сіјө-өд ескөн ез-на кув тащөм регыд, ез-кө став муывыса буржујјас нещкыны да парсавны Ёенінлыс сөлөмсө—Сөвет республикасө, ез-кө ескөн ло сылы уҶавны мыј-выныс, уҶавны быдөныс мед јона да мед-уна—кызкө да мыјкө лөөдны быдөныс мед-јона да мед-уна—кызкө да мыјкө лөөдны пыщкөс олөм, пессыны щыглункөд да көзүдкөд.

Ёенін јорт став ассыс олөмсө еетіс гөл јөзөс мездөм-вылө

2. Леңинлөн Һим.

Леңинлые Һимсө төдөны став мувылын. Сіјөс төдөны карвывјасын, быд деревнаын. Төдөны ыжыд і ічөт, том і пөрые, велөдчөма і велөдчытөм. Сіјө Һимөн Һимталөны завод-пабрикајас. Һимталөны челафјасөс мјянын і мукөд-лаын. Ужалыејас да мукөд коңера олые јөз олоны Леңин Һимөн. Быд сөлөмын сылөн Һимыс. Тајө Һимнас најө відчөсөны воҗые гажа долыд олом. Озырјас тајө Һимые-полөны. Налы Леңинлөн Һимыс кажитчө зев лчыд пурт-код

А кымын-кө во-сајын-өд-на сөмын кутисны Леңинтө төдны. Мукөд мујасад оз-Һин вөлі төдны-да мјянын, Росіјаын, омөла вөлі төдөны. Крестана сіјөс җикөз ез төдлыны. Пабрик-заводын ужалыејас оз-жө вөлі төдны. Леңин јылые сөмын-на кутисны сорһитны 1917 восаң, кор сіјө заграһичаые локтис Росіјаө.

—,Кущөмкө-пө-тај Леңин Германіја-пыр локтөма. Правителство-јылые локјасөс сорһитө. Војна паныд-пс мунө. Кущөмкө Һемечсаң шпјон дерт, бур сесеа абу!— сорһитөны вөлі озырјас.

А салдатјаслы, паabrik-заводын ужалысөлы да крестаналы Леңинлөн висталөмыс јона вөлі сөлөмвылас воө.— «Тајө вот мјяндор! Бура виставлө ставсө төдө, быттөкөс мјян-шые петөм морт. Тащөм мортыдкөд бара позас пырны бїө көт ваө!»

Мыј-нө ескө виставліс тајө мортыс? Мыјө велөдіс! Мыј сіјө вөчис? Кыҗинө мыј сіјө став коңөра олые јөзыс кутисны расөјтны? Мыјла кутисны сы-бөрсөң мунны? уна мільон морт.

Та-јылые мї төдмалам сіјө оломсыс да јөзөс велөдөм-сыс.

3. Кущөм семјаын чүҗис Леңин.

Батыс Леңинлөн, Ілля Мікөлајевіч Уљанов вөлі Астраканса мешчанлөн пі. Помалөма гимназіја. Сесеа велөдчөма Казань університетын. Велөдчөм-бөрас вөлөма гимназіјаын велөдысын. Сы-бөрын діректоралөма Сім-

бірскеј губерњаса прикодскөј школајас-вылын. Јъла Мікөлајевич вөлі шан, бур ужө кутчіеые морт. Сің-жө пыр віңіс да велөдіс ассые челаңјассө. Ассые ужсө зев јона радејтіс. Ужаліс пыр, шөйтчөм ездөдлы. Пыр велөдліс школаыс-школаө губерња кузаыс. Сорһітіс-вістасіс крестанакөд. Отсаліс налы мыјөн верміс: көч-і велөдчөма морт, оз вөлі мужікјассыд пов, на најтыс да пемыдлуныс. Тащөм велөдчөм јөзыс вөвліны-һін секі.

Мамыс Владімір Іллічлөн Марја Олөксандровна, вөлі врачлөн (Бланк) ныв. Сіјө сің-жө велөдчіс ас ужөн шедөдөм көпеңкајас-вылө. Морт вөлі чорыд карактернас. Некоп вөлі оз шајө-пајө воływ. Став ассые олөмсө сіјө пуктіс буржыка віңны да велөдны ассые зев муса челаңсө. Радејтіс јона, ставсө өтмоза. Но коп ыңыд пісө воштис, секі кык-јона кутіс радејтны Владімірсө (Леңінөс). Ачыс Владімір Ілліч зев-жө јона мамсө радејтліс. Кувтөңыс ез вунөдлы сіјөс. (Мамыс кулі 1916 воын).

Владімір Іллічлөн вөліны кык вок да кујім чој. Ыңыдҗыкјасыс: Анна да Олөксан. Сыыс ічөтҗыкөс: Олга, Мітреј да Марја. Став семјаыс олісны шы-һі-төв—зевбура. Бат-мамыс бур вөчөмыс да велөдчөмыс челаңөс ез кутлыны. Ыңыд вокыс, Олөксан Ілліч, јона вөлі вела-лө һігајасө. Вөлі-кө ловја, верміс ыңыд велөдчөма мортөң лоны. Но ез јона велөдчы. Сетчіс мөдпөлөс ужвылө. Кутіс ужавны көңөр-јөзөс мездөдлы. Ужаліс «Народнөј Вөла» чукөрын. Народнөј Вөласа јөз дыр кыјөдіс-ны вірјуыс сарөс віны. 1881 воын віисны Олөксан-второјөс. Віејассө бөрасҗык ставнысө жағөдісны (өшлісны). Сы-бөрын тајө чукөрыс(сојузыс) бөр раҗеіс. Секі Олөксан Ілліч кутіс вылыс чукөртны јөзөс. Отувтны аскод-јортјасөс сар-власткөд паныд воҗсасны. Јона чорыда боетчіс тајө уж-вылө. Кыв сетіс уж нуөдны помөң. Најө вөлі көсјоны віны Олөксан-треттөјөс. Лөсөдісны бомба-јас; мед жандарјас оз каҗавны—віңісны һіга-шкапјасын. Но на пөвсын вөлөма өті провокатор:—сы індөм-куҗта ставнысө бомбајаснас і кутасны. Сар сесеа ставнысө щөктіс віјавны. Ошлісны мартын 1887 воын.

Тажо воклыс кулөм В. I. ез вес шөрө вошты! Сіјө секі вөлі велөдчө мед-бөрја-во гімназіяын. Кылөма вокыслыс кулөмсө да шуөма: «От, мі огөј тајо туж-кузта мөдөј! Тащом туж-кузта оз ков мунны. Өтө мортөн віјалөмөн нінөм он вермы вөчны. Колө кыпөдны став ужалыс јөзсө да өтвылыс шыбітны став озырјасөс».

Сіјө сесаң күтіс думайтны, кызі-мыј вежны сарлыс властсө. Вок віјөм-бөрын Вл. Іл. сіннас ез кут адыны озырјасөс да сарөс. Јона күтіс гөл јөзөс радејтны. Күтіс сесеа воксаң колөм нгајас лыд-давны. Нгајас-пөвсыс еурі сылы Карл Марклөн нга—«Капітал»-німа. К. Маркс тајо нгајаснас важысаң вөлі велөдө, кызікөн шыбітны озырлыс власт, да бостны сіјө ужалысјаслы аскіјас.

Өлга-німа чојыс кувлі ічөтдырсаңыс-на. Мөд вокыс да кык чојыс өні-на ловјаөс. Ставныс најө комунистјас. Марјаыс пыр өтлаын ужавліс Вл. Іл. Ілчкөд. Өнөз пыр ужалыс «Правда»-газетын. Тајо газетсө лезө комунист партијалөн Шөрсә Комітет (Ц. К. Р. К. П. (б.)

Ічөт-дырса олөм Леңінлөн.

Тащом семјаын быдміс Владімір Ілч. Чужіс сіјө 10-өд лунө апрел төлысын 1870 воын, Сімбірск карын, лөкінік карвыса керкаын. Ічөт-дырса олөм-јылыс мі омөла төдам. Өкмыс арсаң күтіс велөдчыны гімназіяын, а дасеізімын-нын сіјө помаліс. Велөдчөс зев бура, пыр мед-возын мүкөдөсыс муніс. Велөдчөс-на Вл. Іл. төдмаеіс робочөј да мужік курыд, пемыд олөмөн. Секі-нын сіјө вөлі јона думайтлывлө гөл олөм да озыр олөм-јылыс. Пыр вөлі думайтө гөл јөзлы кокнід олөм шедөдны. Та-јылыс вөлі чукөртлывлө асыс јортјасөс сорнітны накөд, віставлө өтө-мөд-јылыс. Секі-нын вөлі күжө зев бура да төлкаа віставлыны.

1887-воын арын Вл. Іл. пондө велөдчыны Казаң карса үнівереітетын. Велөдчөс јурідіческеј пакултетын. Ве-

лөдчыны сылы лоі сені зев регыд: сїјö вовылас-жö, төлын, і бөр вöтлісны. Секи сесса күтіс ұжавны велөдчыс-јаскөд щöц: корены мездлун гөл-јöзлы. Тајö ұжалөм-вöсна сїјöс ыстісны тајö карвылыс—бокö дөревнаö. Дөревнаыс сїјö губернаулын-жö вöлі, мамсаңыс сөдыслөн гортыс. Та-ні сїјö олö мөд во төлöз (1888 во).

Воэö велөдчывны університетын сїјöс ез-нын начал-ство лөзлы. Сїјö күтö ачыс, ас-помеыс велөдчыны—тöд-мавны, мыј аслыс кажитчö да колö. Күтіс лыд-дыны да велөдны Карл Марксые нїгајассö. Мед-возын лыд-дыс сїјö роч кылөн гїжөм Марксые нїгајас.

Бөрнас-нын күтіс немеч кылөн гїжөма нїгајас сы-лыс лыд-дыны. (К. Маркс ачыс немеч вöлі). Тајö нїга-јаснас К. Маркс Вл. Лл.-лы вöлі мед-бур ущітел.

Төвнас 1888 воын да тулыснас 1889 воын Вл. Лл. оліс Казан-карын. Сені сїјö чукөрталіс да төдмаеіс том велөд-чыс јöзкөд. Најö сіз-жö вöлі лока візөдöны, кызі озыр-јас гөл-јöз-вылын ыжыдалöны. Сесса батыс челадыскөд мунö мөдлаö овны—Самара карö. Сені Вл. Лл. олö 1893 воöз. Гожöмын олö дөревнаын 50 верст-сајын Самарасан. Шонді петөмеаң сїјö вöлі нїгајасөн да тетрад-јасөн мунö сад-јö. Лыд-дысö да гїжö вöлі лунтырөн. 1891 воын Вл. Лл. ветліс Пітірö. Көс-јö вöлі экзамен сетны адвокат-вы-лö. Но тајö ұжөн ез овыв сїјö некор. Пыр велөдіс мүкөд тор-јас. Гөл-јöзлыс гажтөм да курыд олөмсö төдмаліс. Са-мараын гусөнік ас-коста јорт-пөвсас сїјö күтіс лыд-дыны аслас гїжөмтор-јассö. Күтіс-нын лыд-давлыны 1893 восаң. (Мыј гїжавліс, сы-јылыс лоö бөрын еорні). Арын, сїјö-жö вовылас (1893) Вл. Лл. бара мунö Пітірö.

Öні мі ад-зам, Вл. Лл. петіс зев бур-јöз-пөвсыс. Ас кувтöзыс сїјö оліс зев прөстöја. Ез ыжыдö пуксывлы, ез сөравыв некод-вылын. Лысөмнас пыр-жö зев вöлі јөн, некор ез віслыв. Мамыс-батыс вісісны да быдтісны пыр зев бура. Тільсөмөн да пессөмөн челадсö пыр бура вісісны. Вл. Лл.-лы пөзö вöлі шог төдтөг велөдчыны. Тајö ічөт-дыреа кокныд олөм ез сїјö весшөрö вошты.

Велөдчөмөн ез сижө коре аслыс коккыдлун. Ставсө сижө пунктис ужалыс жөзлы долыд-гажалун шедөдөм-вылө

5. Леңин заводитчө ужавны.

1893 воын Питирө воөм-мыети, Вл. Ильич заводитчө ужавны. Чукөрталө аскоджем жортјасөсө. Гусөник пондөны виставлыны пабрик-заводын ужалысјаслы. Леңинлөн секса жортјасыс өни-на емөс ловјаөс. Надежда Конст. Крупскаја (сылөн гөтыр) өни ужалө Главполитпросветын, Кржижановскеј-жорт Госпланын председателын. Вл. Иль. секи уна робочејас-пөвсыс аслаңыс бергөдис. На-пөвсыс бөрас гырыс жөзјас петалисны. Пыр-на өни ужалөны, емөс гырыс должностјасын. Тајө робочей кружокјасыс Леңин чукөртө «Ужалысјасөс вөла-вылө петкөдан сојуз (Сојуз борьбы за освобождение рабочего класса). Вл. Иль. гижалө тајө кружокјаслы листовкајас. Жортјасыс сылөн отсалөны гижавны да разөдавны пабрик-заводјасө тајө листовкајасө. Мед-возын гижлисны нол листовка. Бабушкін-жорт сижө разөдалис өтик-мөдлаө: Невскеј застава-вылын заводјасө. Кыксө адқөмаөс стөрөжјас. А мөд кыкыс робочејаслы сурөма. Најө сөсса күтөмаөс кыс-киө сөталавны-лыдфыны. Сижө кадјасө јона ыжыд бур-нын вөли тајө.» Тајикөн гижө секса олөм-јылыс Надежда Константиновна.

Тајө ужалигөн ез узны жанлармјас! декабын 1895 воын Вл. Иль-өс жортјаскөд күтөны (арестујтөны). Пукеөдисны најөс турмаө. Леңин турмаын пукалгөн вөс ез ов. Пыр сижө гижалис листовкајас, да гусөн ысталис робочејас-пөвсө. «Сөни-жө күтис гижны ыжыд нига: «Кыңи Росіјаын паскалө, ыждө капитализм». Турмаын пукавны мортлы лоі 14-төлыс. Сөсса турмаыс ыстисны Сібырө кујим во-кежлө. Сібырын вөли Минусинскөј карулын, Шүшинскөј-нима дөревнаын. Сөни сижө дүгдывлытөг пыр гижис турмаын панөм нига. Лыдфысөс да гижис ужалысјасөс мөздөдөм јылыс. Нөшта гижис нига: «**Мыј колө вөчны сотсіал демократјаслы?**» Өни-на-пө ловја пөрыс баб (Зарыкова), код ордын олөма Леңин. Сижө пыр Леңинөс зөв бура казтыв-

лө. Керка стeнас-пö öшөдöма Лeнинлыe картöчкасö, бы-
дөн кузчышжанјасөн öплöма. Виставлö сiјö Вл. Ильич-јы-
лыe—лун i вој-пö ужавлис, шöтчөг eз тöдлы. Јöз четчалi-
гөн вöли водыштлас. Пыр вöли пукалö нигајас-дорын, лыд-
сыeö-да гижö-да. Сiбырын-жö Вл. Иль. i гöтрасöма Надеж-
да Конт. Крупскаја-вылö.

Певрал тöлысын 1900 воын помасiс Сiбырö ысты-
лöм. Сы-бöрын Вл. Иль. нeдыр-кежлö ветлис гортсаыскöд
адзöдчывы. Сeкi гортсаыс вöли Подольскын олöны (Мöс-
куа губернаын). Гортö волöм-бöрын Лeнин бара кутчiсö
важногыс ужавны. Чукöрталö јöзöс, кодлы Росiјаын, да
кодлы зграницаын ужавны. Бөрјö мед-бурјассö. Сeсса
ачыс муно Швeйтсарiјаö, арын 1900 воын.

6. Заграницаын ужалом.

Заграницаын Вл. Иль. пырö «Ужалом мездöдöм чукö-
рö» (группа «Освобождeнја труда»). Сeнi сiјö адзыeö
Плекановкöд. Тајö мортыс вöли ужалö Лeнин-моз-жö,
сотсиал-демократ партијаын. Вл. Иль. чукöрталö ас-код-
јортјассö, да заводитчö ужавны. Сeнi-жö пондö петны на-
лөн «Искра»-нiма газет. Газет-пыр да ас јортјасыс-пыр
Лeнин кутö вескöдлыны став мездлун шедöдан ужнас.
Медвозза газет «Искра» петiс Жеңеваын (Швeйтсарiја-
ын) декабрын 1900 воын.

Арын, 1903 воын сeнi-жö, Жеңеваын, чукöртчiс роч-
муывса ужалыс јöз сотсиал-демократ партија сјезд.
Тајö сјезд-вылын eз воны ставныс öтiк кылö да-ј торјöд-
чiсны кык торјö. Öтарас лојины унжыкөн, мöдaрас—eщa-
жыкөн. Сeсаң лоины нiмјас: «большевiкјас» да менше-
вiкјас». Вл. Иль. вöли «большевiкјас»-дорас. Татысаң Лe-
нин-јорт i лоi пыр јуралысын большевiк партијаын. Сeкi
сiјö кутiс ужавны большевiк газeтын «Возö». Газет пе-
тiс 1903 восаң.

1905 воeа револутсiја-јылыс јуөр воом-бöрын Вл. Иль.
пырыe-пыр локтö Питiрö. Сeнi сiјö боетчö ужавны ужа-
лыeјас пöвсын, да револутсiја возлаң нуöдны. Сeкi-нын

сijö вöли мед-бур нöдые Пигирса робочеяс-пöвсын. Сöмын омöла-на вöли ужавныс позö. Некытчö вöли Лёнынлы паскöдчыныс. Сесеа і револүтсijaыс регыд кусі. Но сijö помастöз Вл. Іл. Пигирые ез мун некытчö. Кор-нын бöр чöвусис лангис, вöлиети Вл. Іл. мунис Пинландijaö. Сетыс бара сесеа лоі сылы пышjыны заграңичаö. Пинландijaö Пигирые Лёнин мунис 1907 воын. Сетыс öдва удитöма пышjыны. Вöлöмакö-нын керкасö жан'дарjас кыщö бостöмаöе; көсjылöмаöе бара мортö кутны.

Заграңичаын, Жеңеваын, сесеа Парижын (Прантсijaын) сijö бара-на важсыс jона пондö ужавны. Чукöрталö шажö-паjö воöма револүтсija-бöрын jöзjасöс. Кутöны лезны газетjас «Пролетарij» да «Сотсiал-демократ». Газетjас пыр гусöн ысталісны Росijaö. Бара кутö нигаjас лыдфыны да велöдчыны. Оліс В. І. заграңичаын пыр зев локка: щыjалöм-сорөн, мукöд, пышjомjасыс-моз-жö. Лун-лун ветлöдліс сöмын бiблiотекаыс-бiблiотекаö да лыдфысалис. Оліс ічөтiк патераын. Со көт Теурiк карын (Швейтсарijaын) олöм сылыс бостны. Олöма öтiк сапöжнiк-ордын, кар-помас-нын, наjт улiча-вылын, мед-гöлjасыскöд. Садjасыс локкө-нын, быдөн жуглаелöмас. Керкаас каjан вöли мöдöд сyдтаöз, да вöлиети коркö. Ілліч-ордö воан. Пыран керкаас: пемыд, гажтöм. Стендор-кузаяс адзан кык кроват. Сесеа ыжыд пызан, көні вöли наjö лыдфысöны да гiжöны. Пызана-крöвата коластас сöмын öтiк улöс төрö: сецöм ічöt местаыс. Сен-жö нöшта ічөтiк көрт пач. Пуöны-пöжалöны вöлі ставсö асныс. Надежда Конст. пыр ачыс пyic да пöжаліс.

Германijaкöд воjутiгөн Вл. Іл. мi адзам Галiтсijaыс, рочму граңича-бердыс. Татчö сijö локтiс: матынжык-пöлоö рочмувывса jортjасыскöд jувöртчавлыны. Наjöс велöдны да ужjас-вылö лiктавны. Воjна вөссöм-мысiти Лёнинöс сені бара кутöны: таjö-пö серт роч шпiжон. Кык вежа-лун зöнöс пукöдiсны турмаын. Мыj вöчны? Вермiсны ескö сijöс воjна помастöз пукöдны. Ковмiс ескö сылы пу-

кавны роч подданнөй-пыддi. Но ез дыр пукав. Леңинөс дорјис өтiк сетчөс (австријскөй) сотсиалист Адлер. Адлер партијайыскөд австријскөй властыс олө вөли бура. Најө война-дор-жө мунисны. Адлер вiсталис министрлы: Леңин-пө ыжыд враг Антанталы*). Колө-пө бөр леңны морттө; леңам-кө мiжанлы-на бур керас. Леңөмыс сiјөс немтор локыс оз ло. Министр пондiс думажны: мыј вөчны. Сесе јувалө Адлерлыс:

— «Те-инө шуан, Леңин мед-ыжыд враг Антанталы?»—
Адлер воча шуө:

— «Зев ыжыд враг. Теыс-на ыжыджык».

Леңин-серт ставныскөд накөд вөли паныд мунө. Став озырыс сылы вөли өткод. Адлерлөн кывјасыс Леңинөс мездiс турмаын пукалөмыс. Сiјөс бөр леңисны мунны Швейтсарiјаө.

Тани Вл. Ил. бара кутчiеис ас ујас. Кызi мыј вермiс кутiс гiжавны да вiставлыны войналы паныд мунны. Сылы ставыс вөли өткод. Гижiс да вiставлiс озырјас-јылыс, мыјла најө војуттөны. Ез ошкыв i сотсиалистјасөс—озырјаслы отсасысјасөс. Недыр-мысөтi сiјө сесе чукөртлө өтi да-ј сесе мөд сјезд сотсијал-интернатсијоналистјаслыс. Та-јө јөзыс Леңин-моз-жө мунисны войналы-паныд. Но тајө јөзлөн сорнiтөмјас да көсјысөмјас сјезд-вылын Вл. Ил-лы ез кажитчы бурөн. Тајө сјез-бөрын Леңин чукөрталө вылыс јөзјасөс быд государствоыс. Најө сесе лоины онөз-на пыр большевикјасөн. Сөкi-нин вөлалыны гырысжык государствојасын большевикјасыд.

Сарөс чөвтөм-бөрын Вл. Ил. шекөдчө Рөсiјаө да петныс негыз оз вермы. Öтi-ногөн-кө: Германiјалөн фронт, мөд-кө Антанта оз вөли лең. Мыј керны? Думажчiс Германiја пыр мунны. Зев дыр лоi сылы котравны өтi-өрдө да мөд өрдө: туј перјыны. дыр-мысөтi-нин вөлис вермiс туј-кабалајас перјыны Германiја-пыр мунны. Отсалисны сылы сетчөс (Швейтсарiјаса) сотсиалистјас. А мыјла ескө Леңинөс Германiја леңис мунны. Сiјө вөли думажтө: «Ле-

---

*) Антанта—Англіјалөн, Росiјалөн, да Прантсiјалөн сојуз сар война-дырјi.

нын, сiјö-öd мортыд војналы паныд мунö: воас Росiјаö да кутас сенi мiрiтчыны щöктыны. А мiянлы сiјö i колö. Сор-нытiг костыс мi-öd огöј кутö уэны».

А Леңин вöли асногыс думажтö:

— „Буржуж правiтелствожасыд ставныс мiянлы öткoд. Öтiклати оз лезны мунны, мöдлати мунам. Рөсiјаö колö воштысны. Сенi колö војналы паныд мöднога војна востыны. Став буржуж-властсö пугкылтны да бырöдны.

— „Мыжнö тајö вöчö?— горзöны вöли меншевиkjас-да код-да. — Мунны кутан Германiја-пыр да бур оз лотыны. Росiјаын щöктасны на-дop ужавны.

— «Немтор, аджам-öd кор ылöдлыныс кутасны» — Леңин вöли шуö. Тајö сорни-бöрын мi сiјöс регыд-мыети сесеа аджам Рөсiјаыс. Вл. И. воис Рөсiјаö 3 лунö апрелтöлысын 1917 воын. Пырыс-пыр кутчiеис ужавны. Вöтлис Керенскејöс. Аттö-пыдфы, отсалiс i Германскеј сар правiтелстволы жугавны. Сенi револуцiја-жö лöи.

Вл И. мыж-вынсыс кутiс ужавны лöсöдчыны. Јона зев ужалiс мортыд воöмсаңыс Октабса тöлысöз (1917 во) —шöйтчöм некущöм ез тöдлы. Тајö ужнас сiјö бoстчiс шыбитны Керенскејлыс властсö. Јул тöлысын лöли кoс. Сeкi болшевиkjасöс-на вермылисны. Тајö кoс-бöрын Вл. И. кутiс бара ужавны—лöсöдчыны гусöн. Ребеаеис робочејас-костын. Олис кар-бöкын, чомжын. Јортжасыс сесеа щöктисны сылы Пинландијаö мунны. Сесаң-пö кутан велöдны, кызи-мыј ужавны ковмас. Сiјö кывзö налыс да мунö Пинландијаö. Сeңтабр тöлысын-нин сiјö щöктö востаннöјас вöчны. Сöмын-пö востаннöјас-пыр позас акiö власт бoстны. Сесеа ачыс бөр локтö Пiтiрö. Сенi сiјö чуксаeö—щöктö став робочeјлы да салдатжасы сувтны кoс-вылö Керенскејлы паныд. Мыж вöли колö Леңинлы—сiјö лöи! Јöз сувтисны озыркöд паныд: вöчисны Октабса револуцiја.

7. Октабр-бöрын ужалöм.

Револуцiја-бöрын ужалöм Леңинлөн ставнымлөн мi-жан сiнвожын. Сöвет власт пуксöмсаңыс кувтöзыс вöли

Народнөй комисарјас Советын председателын. Ужаліс Комунист партија Теентралнөй комитетын. Ужаліс—шој тчөм ез төдлыв. Кувтөҕыс ез вөвлы сещөм декретыс, либө мыжкө мукөдтор, кодөс ескө вөлі Леңинлөн абу кырымалө-ма. Став ужалөмыс Советвластлөн муніс Леңин кішод-ув-ті, Леңин вескөдлөмөн.

Вл. Іл-лыс тајө зев бура ужалөм адзісны озырајс. Ез-ө уҕны најө! Најө гөгөрвооны вөлі: Леңинлөн ужалөм налыс олөм ештөдас. Леңинтөг-ескө ез-на тащөм реҕыд ло ре-волутсіјаыд. Тајө револутсіја-дырјі сіјө зев колантор. Сы-вөсна Вл. Іл-өс кыјөдісны віны.

Леңинөс кыкыс пондылісны віны. Өтпыр лыјісны сі-јөс Пітерын 1-јанварын 1918 воын. Локтө вөлі митінг-вы-лыс автомобилын. Лыјіны да ез сылы лікмы. Тајө лыјөмыс Вл. Іл. колі зөң-віҕаөн. Пулаыс лікмөма автомобилас; сөмын өтіклаын сыкөд пукалыс јортысыс кісө дојдөма. Лыјејасыс вевјалөмас пыщјыны: абу еурөмаөс. А позө шуны: најө вөліны есеровскөј партијаыс. Мөдыс лыјісны Мөскуаын 30 август лунын, 1918 воын-жө. Бара-жө вөлі сіјө митінг-вылыс петө. Митінгыс вөлөма Мікелсон-заво-дын.

Секі Вл. Іл-лічөс ранітісны. Лікмөма јадөн сорлалөм кык пула. Јона зев дојмыліс. Уна дун кујліс, ез места выв-сыс вөрҕыв весіг. Быдөн-на мі төдам тајө гажтөм шоҕ лунјасө. Но секі бөр-на справітчіс да сувтіс ас кок-вылас.

Віеміс Вл. Јл. 1921воын. Сіјө-өд ачыс некор ез вістав-лыв—вісө-лі, оз-лі. Секі вөліеті јортјасыс адзісны сы-лыс омөл олөм, да щөктісны лечітчыны. Сөмын-тај сор-ңін вөлөма-а! Во-мыеті бара-на Вл. Іл. сувтіс ас кок-вы-лас—зев ыжыд еорнөн петаліс Ставрочмуывиса 4-өд Шөрсә Комитетлөн сессіја-вылын (октабрын). Сесеа вөлі комунист интернатсіонал 4-өд сјез-вылын, 13-нојабр лунө. Нөшта вөлі Московскөј совет-вылын—(19-нојаб.) Та-бөрын сесеа бөр вісөмыс лічкіс; кувтөҕыс лоі. Күлө-мөҕыс пыр-вөлі-на бурмө, кокнөдө. Сесеа зев-друг сөк-

төдөмө бөр. Сижө кулі 21-лунө январын (1924 во) 6-час
да жынын, рытын.

Врачјас вісталөны: кулөма уна думажтөмые. Вір вет-
лөдлан ін вежөсые потөма да вірыс петөма јур вемас.

Кувтөзыс, дугдывтөг ужаліс . Кулі муса јортным ужа-
лігас. Ештөдіс оломсө мездлун гөлјөзлы перјөм-вылын.

МӨД ТОР.

Кушөм мортөн вөлі Леһин робочейјаслы да крестаналы.

Віставны Леһин ужалөм-јылые өтік ічөт һигаын он вермы. Сы-вылө ковмас уна-на гырые һигајас. Өні гижөны, да-ј возө-на кутасны гижны уна. Леһин вөлі торја еуе (геніальнөј) морт. Тащөм мортыс уна ео во-шын өтпыр овывлө. Тані лоө зев ічөтїка сөмын гижөма: кушөм ачыс вөлі, да кушөм мортөн вөлі робочейјаслы да крестаналы, мыј сїјө вөчіс, да мыјө велөдіс.

Кушөм ачыс вөлі.

Вл. Іл.—морт вөлі зев шаһ, зев бур. Некоп ез пуктив ассө ыжыдҗыкө јөзыс. Пыр сорһитіс да вістасіс быдөһкөд. Та-ыјлыс быд морт вермас віставны, коді-көт өтпырыс Леһинкөд адҗысліс. Локтас-кө вөлі кушөмкө слуҗащөј морт мыјкө-јылыс јуавны, Леһин ез шулыс: ог ешты. Пырас вөлі робочей лїбө сдеревһаыс крестанін, Леһин сорһитө һакөд. Јуасө-вістасө, бур вок-моз. Быдөһкөд куҗіс да самміс сорһитны. Локтас вөлі заҗраһічаса морт. Вл. Іл. і сыкөд саммө сорһитны. Быдөһкөд сорһитігөн сїјө пыр ассө кутіс зев прөстөја. Саммө-тај вөлі сорһитһыд! Шуас кыв-мөд і гөтов: төдмалө мыјла локтөма, да кушөм-җык ачыс мортыс. Мыј шуас, он-һін паныд сөсса һөмтор воча віз. Өтпыр Вл. Іл. Сөветјас сјезд-вылын сорһитө өтї украинса сдәбкөд (сделегаткөд). сдәбө лөкїһіка һөстасөма, гырыс зор-јежыд јурејјаса. Леһин мышкәс талкөдө, јуалө сдәбөлыс, ачыс бура сералө:

— „Кымын арös-нын тед, төварыш?—шүө.

— „Ветымын ар-нын тыри—воча вiзö дадö.

— „Меным ветымын öти лоi»—шүө Лeнин.

Гöтов! Лeнин да украинаса дадö öти кылö воiсны. Кык-
наныас öти арлыдаöс. Кык вокјас бытö.

Тащöм вöли Лeнин. Кутас сорнитны: пыр конкидика се-
ралö, нумјалö. Ozö мортö дојд серамнад! Некор оз ло-
кыс мортыдкöд сорнит: пыр бура да мелја. Сорнитысыс
щöщ-жö сералö. Oz töд мыјыс, а сералö. Петас сы-ордыс
кутас мунны туй-кузта думajtöмөн сiјö кывјас-вылын, да
омöлика серавны.

1922 воын 23 лунö мартын (вiсiгас-нын) Вл. И. «Бед-
нота» газетö гижiс öти статъа. А ичöt кабалаö содтöма:
«Вiсöдча да буржыкасö сeсca ег вермы гижныс. Тујаскö
гижöдыс, лeзö газетад. Oz-кö кытчöкö шыбитö-дај». Лe-
нинлыс да гижöд шыбитны! Серт некытчö ез шыбитны. Сi-
јöс лeзiсны газетö. Вот кущöм вöли Лeнин.

Јона бура сiјö вöли töдö јöзöс. Кужö-öд вöли јöзттö коре-
ны ас-динас ужавныс! Сетас делöјас, да велöдас кыци-мыј
вöчны. Oz-ö повзöд мортö! Кутчiсан ужавныд, бытöкöс
важысан-нын сенi ужавлöмыд. Некор сiјö ез ыждавлыс
служащeјас-вылын. Ез пуксыс ыжидö. Мыј еурö јуавны
служащeјас-вылын. Ез пуксыс ыжидö. Мыј еурö јуавны
пыралан бытö бур бат ordö. Пыр вöли вiсталас да велö-
дас. Важөн заграңичаын олiгөн Вл. I. ыставлö вöли уна
јöзöс гуса јувөрјасөн. Мунöны-тај вöли, оз повны турмаыс
ни нiнöмыс. Сорнитасны вöли Лeнинкöд—сы-бöрын нем-
тор, лубöј делö-вылö мунöны.

Быдöныс мед-јона вöли töдö сiјö робочeјлыс да крес-
таналыс олöм. Ещaыс вöвлi ескөн на-костын, а töдiс мед-
јона налыс олöмсö.

Сöвет власт-дырјi Владiмир Илљич пыр öлис Мöскуаын.
Зев ещaыс сiјö вöвлi робочeј мiтинјас-вылын. Сeревнaын
сöмын öтикыс вöвлi. (Öти електрiческöј стантсiја вöсe-
гөн). А тајö олöм быдöныс мед-јона töдiс. Став думјасö
робочeј да крестаналыс вöли töдö. Гöла, пемыд да ку-
рыд олöм налыс мед јона töдiс сöмын Лeнин. Кутас вö-

лі віставлыны: быттокоє немсö мужік гөр-дорын да робочей станок-дорын олöма. Медвозын кывзö налые сор-нісö, бöрас-нын вöлі ачыс кутас віставлыны. Накöд сорні-тöмөн ставсö-вöлі тöдмалас. Бöрас-нын сесеа гіжалö декретјас: тајö тазі вöчны, да тазі кокнöдны. Тајö секретјасыс став озырјас дрöжитöны вöлі.

Мыла-нö Лєнін вöлі тащöм тöдые? Та-јылые со мыј вісталіс Сојузса Сöветјас сјезд-вылын сылөн гөтырыс На-сєжда Конст: „Сöлөмєаңыс сіјö пыр радејтіс ужалыс-јасöс. Мед-мусатор вöлі сылөн гөл јöz. Та-јылые ачыс некодлы ез віставлыв, дај ме ескö ег-жö вістав. Но тани-нын талун ме вістала. Сіјö ічөт-дыреаңыс адзіс гөлјözлые шог пемыдлунсö. Сіјö сесаң адзіс конерјözлые тілсөм да пессөм—мездлун перјөм. Та-вөсна-жö і мед-јона адзіс да тöдöдіс робчей да крестаналые олөм».

Став правдыс Лєнін-јылые тајö кывјасас і ем. Комуністјас чорыда ужалöны. Но најö вермöны саммöны гөлјözöс радејтны, да кокнід гажа лун пер-јөм-вылö олөмсö асыныс сетны. Мед-бур комуністыс і вöлі Лєнін. «Сöлөмєаңыс сіјö радејтіс став конера олыс јözöс»...

Тајö-öд абу-на ставыс Лєнін-јылые. Сіјö вöлі торја еус морт. Мыј вöвлі бурые му-вылас, кущöм гіжөдјас гы-рые-велөдчöма јöзлөн вöвліны ужалыс-јözöс мездöдöм-пöнда — ставыс тајö вöлі төрөдöма Лєнін јурö. Мед-сöкыдас-нын вöлі кутчисас да керас: некор оз волыв пö-дібö. Мед-гөгөрвотөм тор кутас віставны: вісталас і ставыс гөгөрвоöны. «Со, шуас, тајö тащöм, а тајö-нын вот ку-щöм». Возын-кө некөд оз вöлі гөгөрво—вісталөм-бöрын ставныс тöдöны. Віжөдлан-да сізі быттокоє і колö. Ез ещаыс сіјö ас вежөрнас пöдібö-воöмыс Сöветса республикаөс кутлыв.

Став курыд олөмыс гөлјözлөн чукөрмöма вöлі Лєнін-пыщкö. Став локыс најö конера-олөмын вöлі сөжöма сіјö сөлөмö. Унаыс öткөн ужавліс, ез повчыв нінöмыс. Нем-сö муніс öтілаф. Сылөн вöлі öтi туж: петкөдны ужалыс јö-

зөс гажа, југыд да паскыд туй-вылө. Бостчис мыј выныс і бергөдіс став олөмсө!. Та-вөсна сійөс сіннаныс оз вермыны вөлі адқыны озырјас. Та-вөсна кутисны сійөс расејтны гөла, коңера олысјас.

Вл. Іл. пыр јона насејтчис војтырвылө. Зев ыжыд вера на-вылө сылөн вөлі. Первој лунсаңыс, револутсіја-бөрын сійө налы шуіс: «Отувтчөј топыджыка! Чукөртчөј асныд! Енө некодлы верітчөј! Пуктысөј сөмын ас төлк-выланыд! Тазікөн секи војтыркөд некоді-на ез сорһитлы. Меңшевікјас-да есерјас пыр вөлі шуөны јөзлы: «Верітчөј мјанлы!» А аеныс пыр јөзсыс повлісны. Леңін мөдногөн сорһитіс: «Сетлө вөласө јөзлы! Најө аеныс төдөны јонжыка, мыј вөчныс!» Меңшевікјас пыр дрөжжітисны:—«Жүгөдас да пазөдас тајө јөз ставсө. Немтор оз колыны». Вл. Іл.-тај ез повлыв јөзсыд! Сіјө Меңшевікјаслы да мүкөдлы воча візліс:—«Сөвет власт—мед-буртор! Секи робочеј да крестана кутасны уқавны. Немтор најө оз вөрзөдны! Есерјас торјөдчисны крестана-дорыс: најө кутисны сесеа буржујаскөд отув овны. А Вл. Іл. кутис крестаналы шуны: «Крестана јортјас, дөверітчөј робочејаслы! Торјөдчөј озыр јөзсыс! Сөмын отувја олөм робочеј да гөла олыс крестаналөн! Сөмын налөн Сөвет власт вермас мездыны озырјас кабыр-улыс!»

Пыр сійө јона зев пуктысис јөз-вылө. Пөдібө воігөн револутсіја-дырјі. Вл. Іл. некор ез повзыв. 1917 воын вөлі сецөм олөм. Пітірын робочејјас власт бостисны. Пронт-вылын геңерал Дукоңін оз вөлі кывзы Сөвет властлыс щөктөмјас. Сөвет-власт паныд став командној составыс 12-мільон арміјалөн вөлі мунө. Леңін ез дыр көсјы: салдатјаслы Дукоңінөс щөктө арестујтны. Став мүкөд геңералјассө сиз-жө щөктө арестујтавны. Щөктө дугдыны војујтны, да аскіаныс бостны власт.

Тази Леңін верміс сөмын вөчны. Сөмын сійө вермыліс пуктысны, некор сорасевтөг, јөз-вылө. Сіјө өтнас мед-јона төдіс јөзөс. Сөмын Вл. Іл. торја еус морт, ез повлыв јөзсыс.

Ленін јона кужліс (саммыліс) ужавны. Мед-бура вөлі кужө ужалөм нуөдны. Вее некор сјө нектор ез вөчлыв. Ужавны саммытөм јөзөс оз вөлі радејт. Вермө вөлі еща кывјөн сјө виставны уна буртор Мед-бура вөлі Вл. Іл. кужө тіжны быдтор-јылыс. Пыр сјө ставсө велөдіс да лікталіс ујјас-вылө. Велөдө вөлі, кызі-мыј буражык комуніст партіјалы ужавны. Індас вөлі туж, кызі-мыј өдјөнжык да кокнідјыка позө јөзлыс овмөс кышөдны. Став Совет властыс унжыкнас кутсыліс сөмын Ленін самөн да еуелунөн. Сјө велөдіс і воҙө-кежлө кызі овны.

Мед-бур вок-код Вл. Іл. Ленін вөлі робочејаслы, крестаналы, да став му-вывса ембуртөм мездлунтөм јөзлы. Вокөн вөлі сјө ез жал-куфта, кызі мүкөд нога сотсіалістјас. На-вылын Ленін ачыс серавліс. Сјө став ужалысөсө востіс сінјас. Петкөдіс налы озырјаслыс ылөдчөмсө. Öтүвтис робөчөјјасөс да крестанаөс кос-вылө сүвтны озырјаскөд воча. Велөдіс конера олыс јөзөс, індаліс тужјас. Ловзөдіс ембуртөм јөзјасөс. Петкөдіс курыда олөмыс гөлјөзөс. Сетіс сјө гажа долыд олөм.

Мед-ыжыд врагјас Ленінлөн вөліны: буржујјас, капиталістјас да помещікјас. Пыр сјө муніс ужалысјас-дор. Некоп сјө ез ассө жалітлыв. Ічөт-дыреаныс кувтөзыс пыр Вл. Іл. сулаліс гөлјөз-дор. Ез төдлыв сјө музлөм, ні шојтчөм. Пыр сјө муніс вескыд туж-куфта. Сылөн вөлі өтө туж: шыбітны озырјасөс, да мездлун сетны став ембуртөм ужалысјаслы да крестаналы.

Тажө војасын сјө чорыд граніт, із гөра-моз сулаліс уна мільон робөчөј да крестана-пөвсын. Велөдіс, ужаліс да лікталіс тужјас Совет республикалы ужавны. Ленін, сјө мјан вемным, мјан сөлөмным, сјө мјан воҙыс відчөсан торным.

МЫҖӨ ВЕЛӨДЧІС МЫҖ ВӨЧІС ЛЕҢИҢ

1. МыҖө Леҥиҥ велөдчис К. Маркслые.

Вл. Ил. Леҥиҥ велөдчис К. Маркс велөдөм-куҗа. К. Маркс вөли мед-воҗа туж-пекөдлые, робочејјаслы мезд-лун корсые. Чужис Германіјаын 5-өд лунө мајын 1818 воын. Кули сижө мартын 14-өд лунө 1883 воын.

К. Маркс ас-ниҗасасе гиҗис јөз кост овмөс-јылые (на-роднөј көҗајство). Сижө петкөдліе: јөз овмөс-пыщкын веҗсалөмјас. Воыс-воө пыр бурмөны пабрик-за-водјасын машинајас. Пыр веҗласө јөзлөн уҗалан ногјас. Тајө веҗласөмыс щөц веҗлалө јөзлые олөм. Уна мильон јөз лоөны ембуртөмө. Пөрөны најө меда уҗалые јөзјасө. Крестана кутөны гөльмыны да лока овны. Мастерөвөј јөз гөльмөны-жө. Најө еновталөны асыныс гортјасө. Сесе мунөны гырые карвывјасө кынөмпөт корены. Најө ме-дасалөны пабрик-заводјасө уҗавны. Щыглы кулөмыс на-јө ічөтік дон-вылө кутөны уҗавны пабрикантјас-вылө, па-брикантјас на-пыр озырмөны. Гөльмөм јөз-вывті најө пекөдчөны овмөснаныс. Таҗикөн өті-пөлөс јөз гөльмө, мөд-пөлөс-кө озырмө. Тащөм олөм мунө быд государство-ын. Став озырлуныс сөмын кымынкө морт кын лоө. Өті-пөлөс уҗалө: сылөн немтор абу. Озыр пабрикантјас оз-уҗавны: најө кын став озырлуныс.

Ас озырмөм-бөрын најө сесе оз кутны төдны, кытчө воштыны да вузавны пабрик-заводын вөчөмторјас (товар-јас). Најө кутөны корены вузасаниҗас (рынокјас) мүкөд государствојасые. Најө ысталөны војскајас мырдөн ры-нөкјасө боетны. Сені најө паныдасөны мүкөд озырјаскөд, кутөны накөд косасны-војутны. Робочей да креста-наөс неволітөны војутны, медым бурҗык вөли ескө налы, озыр капиталистјаслы овныс.

Робочейјаслы ҕерт абу тајо бур. Тащом олөмөн најо оз вермыны кыз-рушка јозкөд миритчыны. Најо олөны өтлаын. Олөны унаөн. Ставныс өтмоз, лока. Тазікөн налөн лоө ставныслөн өтнога, өтувја олөм-вылөм. Робочейјас кутөны овны асногыс, өтув. Озырјас сіз-жө кутөны өтув овны. Робочейјаслы-кө колө өтитор, озыр капиталистјаслы мөдтор. Робочейјас, ужалыс јөз шуөны налы: «Ті-өд онөј ужалө, немтор онө вөчөј. Став пабрик-заводјасас ужалам ми, робочейјас. Ми і воэө кутам ужавны. Мијанлы і колө тајо пабрик-заводыс. Ас ужалөм-вылын ми асным көчәјінјас. Ті немтор онө вөчөј. А коді оз ужав сіјө оз сој! «К. Маркс вөлі шуө: Пабрик-завод-вылын көчәіныс—ужалысјас. Колө налы став ембурсө ас-кіаныс бостны. Немужтөм озырјасөс колө шыблавны. Став озырлунсө накіис колө бостны да сетны ужалыс јөзлы.»

Ембуртөм ужалысјаслы зев лок овны. Но і вөчны немтор оз вермыны: робочейлөн ас кіис-кынзі немтор абу, а озырлөн жандармјас сус-дајас, вөска. Налөн властыс—мыј колө сіјө і вөчө. Робочейјас адрөны: мед-возын-пө колө өтувтчыны став ужалыс јөзлы. Сесс мырдыны озырлыс властсө. Вөчны аслыныс законјас. А тајо ҕерт пырыс-пыр оз вермы лоны. Налы колө туж индалыс: партија. Партијаас медым ескө вөліны сещөм-жө ужалысјөз: сусжыкөс да гөгөрвоыс ужалысјас. Партија кутас велөдны робочейјасөс отувтны најөс да туж индавны, кызі озыр капиталистјаскөд паныд мунны.

Озырлөн властыс паскалөма став му-кузтаыс. Робочейаслы колө өтувтчыны ставныслы. Став мувывса ужалысјаслөн өті-төд: мед-ескө вөлі өтүв олөм. К. Маркс шуліс: «Мувыв ембуртөмјас, өтувтчөј!»

2. Кызі Ленин вичөдіс «Народникјас»-вылө.

Со мыјө К. Маркс велөдіс јөзөс. Ленин бостис тајо велөдөмсө, да лөсөдіс ас-ногыс. Тајо велөдөмсө, өнја олөмө пөртис Росіјаса ужалыс-шын. ҕерт ез вөв кынд тајо вөчны! Сіјө војасас К. Маркслыс велөдөм мијанын зев

омола-на вөлі тәдөны. Роч-кывжөн гижөма сөмын өти нига вөлі. Неметскөј кывжөн гижөм нигајас сөкыда вөлі шедөны. Вл. И. јона бура кутчөис велөдавны Маркслыс, Енгелс-лыс да мукөдлыс нигајас. Сіјө сөсса ачыс велөдіс роч-муывса јөзлыс овмөс. Та-јылыс Леңин гижөс ыжыд нига: «Кыңи Рөсіјаын паскалө, ыждө капитализм». Сің-жө велөдіс да лысдіс і роч-велөдчөма јөзлыс јөзөс мездөдөм-јылыс. Најө гижөмјаслы паныд Вл. И. гижө нига: «Кодјас тајө народникјасыс да мыјла најө паныд мунөны социал-демократјаскөд» (большевикјаскөд). Тајө нигасө секі ез лысдыны. Лысдысны гусөн, гуса типографіјајасын печатајтөмөн.

«Народникјас»-најө вөліны сөд-уң ужавтөм јөз. («интелігентсіја): поп-піјан, велөдчыс-јөз, да мукөд. Најө кывнаныс пыр јөзлыс көсјысөны бурөс. Сіјө кадын Рөсіја-ын зев-на еща вөліны пабрік-заводјас. Робочөј јөз еща-на-жө вөлі. Сөмын-на вөлі пабрік-заводјасыс кутөны лоавны. Народникјас вөлі і думажтөны: Рөсіјаын оломыд қик мөд-нога. Мукөд госуларствоын ем уна пабрік-заводјас, емөс і ужалыс (робочөј) јөз. Рөсіјаын немтор тащөмыс абу. Најө вөлі шуөны: міјанлы (Рөсіјаын) ем асланыс нога јөз-кост овмөс (наронөј көзајство), ічөт мастерөвөј јөз да өтувја (обществојасөн) крестаналөн віңму ужалөм. Ічөт мастерөвөј морт ас ужалөм-вылын ачыс ыжыд. Крестан-нын віңму-дорын ужалыс ачыс-жө ас-вылас ыжыд. Тақикөн најө і кутасын јөзкөд овмөссө ыждөдны-паскөдны. Најө оз кутны мунны меда уң-вылад озыр — капиталист-ордө, кыңи мукөдлаын мунөны. Налөн өтув віңму ужалөм зев буртор. Бура вөдітөмөн да өтмынтаөн јукөмөн ас-костын віңмусө најө матысмасын социализм-дорө.

Талы паныд Леңин і кутис мунны. Мыј-нө тајө: куцөм өтілаын, сөмын, Рөсіјаын, аслыс нога социализм лоас. Мыјнө тајө тащөмыс?—«Со-пө віңөдлөј, прамеја!» кіас кутөмөн пондіс петкөдлыны гижөдјас. Рөсіјаын, мукөд гөсулартвјасын-моз-жө, луныс-лун ыждөны пабрік-завод-јасыд. Некуцөм аслас нога олөм тані абу! Рөсіјаын сөщөм-жө қик-лоө капитализм». Сөсса вісталис сіјө: тајө-пө

аслыснога рочмуыввса сотсіалізмьд сөмын јөзөс ылөдлөм. Тајө сөмын зев міча кывјасыс, а на-серті ңемтор оз вермы лоны. Секи-жө-һин Јеңін вөлі висталө: крестана-пөвсын өткода олөм оз вермы лоны. Секи-һин сјјө адзіс: крестана-пөвсыс емөс озыра олысјас (кулакјас), шөркөда да гөла олысјас. Кущөм бура ен јуклы візмү, озыра олыс пыр кутас вермыны гөль мортөс. Кутас жмитны, щөктыны ужавны да өстаткі олөмсө гөль мортыслыс жугөдны: ставсө сөмын аслыс чукөртө. Комын во сажын Вл. Іл. тајө виставліс. Сјјө гіжліс: «Косасөм гөллөн озыркөд Росіаын мунө быдлаын. Оз сөмын тајө кос мун пабрік-заводјасын. Кос мунө быдлаын, быд пемыд ҫеревһаын. Быдлаын косасөны ембуртөм ужалысјас озыр буржујјаскөд». Мыј мі адһам ҫеревһаыс? Крестанһин олө, ужалө візмү-вылын. Тајө олөмын сылөн чукөрмө ембуртөмјас. Мыј сылөн лһшалө сјјө вузалө. Тазікөн һајө пыр вузасөны. Јеңін секи-һа висталіс: ҫеревһаса јөз кост овмөс— ічөт рынокјас. Һа-пыр паскалө, быдмө, капіталізм. «Тащөм олөм, сјјө гіжө, мі адһам быд ҫеревһаыс. Вакысаһ сені олөмыс јуксө озыра да гөла олыс јөз-вылө. Озырјас пыр чукөртөны уһа ембур. Тајө јөзсыс-жө петалөны і вузасысјасыд. Һајө гөла олыс крестанһинөс зугөны, чераһ-везјын-моз. Тајө озыра олыс јөз гөльјөзөс уждөһны, һа-вылын һајө сералөһны да кызі-мыј вермөһны быдһогыс сікујтчөһны да ҫһраһтөһны. Јеңін та-вылө «һародһікјаслы» чунһас вөлі һндө. «Віңдөј, тајө олөм-вылас!—шуө вөлі. ҫеревһаса озыра олыс јөз, һајө вір-јуысјас гөль крестаналыс. Гөль морт сјјө гут-моз шедөма чераһ-везјө—озыр кі-үлө. Һајө коһерјас, олөһны өтһаныс, ставһныс рөһ, һекытыс һалы отсөг абу.

«Народһікјас» тајө ез адһыны. Сөмын һајө пыр шуісһны: Росіа оз «векыд туј вывті» мун!

Јона бура секи-һин Вл. Іл. виставліс гөла-олыс крестана-јылыс. Сјјө гіжліс: «Капіталізмьд вакысаһ-һин гөль крестанһиньдлы зев «отсасө». Щыглы кулөмыс сылы уһа долывлө шлајтчыны өтілаыс да мөдлаө. Сјјө еһовтө гортсө да петө јөзын овһны. Корсө кыһөм-пөттөс кущөмкө уж-

тор. Унжык луныс мунö корысöм-вылö—вее-шөрö вошö. Талун медасö пемешцик-ордö, аскинас көнкö көрттүј вылын ужалö. Мунö кар-вылö: лун-кежлö медаслыны. Нöштa мөдлун-ннн кодордö-кө казачитны медасö: күтö ужавны ас-код, но озыржыка-олыс крестаннн-ордын».

«Народникяс» ез адзыны таяö. Наяö пыр көсјисны бура виžму жүкөмөн јөзлы гажа олөм сетны.

«Ташөм ветлыс-муныс «крестанннн» зев бура адзö: кытчö-көт ен мун быдлаын гөлмортöс сөмын жмитöны. Зев бура адзö: оз сөмын өтнассö сјјөс жмитны, а «заведки бертöны» і мүкөд сещөм-жө гөлјозыс. Оз сөмын өтн «барнн» сјјөс жмит: жмитöны ас-коддем «сы вокыс-жө»—озыр крестаннн. Кодн-мыј вермө, кодлөн ем сөм, сјјö гөлмортöс і ужөдö. Властјас озырјаслы отсасисны. Гөлморт кыв вöлі оз лыет воча шуны. Сјјөс сетые вöлі күтöны, пукөдöны турмајасын. «Горзыны-пö, шуöны вöлі, вокö, оз поз, те ас горзöмнад сөмын војтырöс бунтујтан!» Гөлморт адзис, робочеллөн сы-моз-жө локмө да сөктö олөм. Озырлөн олөм бурмө да гажмө»...

«Народникяс», «бур тор вöчысјас» таяö гөлыс олөм оз вöлі адзыны да гөгөрвоны.

Тазикөн Вл. Лл. крестана-јылыс гижлис комын во-сајын. Секи-ннн сјјö зев бура адзис курыда олөмсö мужикыдлыс. Сјјö вескыда пыр таяö олөм-вылö виžөдис. Ас еунас да самнас шыбитис черан-везсö, код-пыр «народникяс» виžөдисны мужик олөм-вылö. Леңнн востис снјас уна јөзлыс. Петкөдлис мужиклыс олөм ез мича кывјасөн, а инаыс, кушөма сјјö овлис.

Бöрасжык 1902 воын Леңнн панөдасис нöшта-на өтн-пөлөс јөзкөд—есерјаскөд (соцснл-револуцснонерјас). Наяö вöліны «народникяс»-код-жө, буртор көсјисысјас мужикјаслы. Есерјас на-моз-жө вöлі думажтöны: мужик öтүв виžму вöднөмыс-пö вермас артмыны соцснализм. Колö-пö сөмын виžму крестана-пөвсын жүкны öтмынтаөн. Наяö сарјасөс снннаныс-жө оз вöлі адзыны. Бомбајасөн да револверјсөн унаыс сар министрјасөс лыјлавлисны. Чукөртöны вöлі асыныс парцја велөдчөма јөз-пөвсыс,

крестана да робочей-пыщкыс. Көсјоны вөлі ас партијаыс-лы сетны ным «крестанскеј партија»-пө. Јөз-сін возын пыр мунисны крестана-дор. Тажө буртор көсјысөмөн есерјас јона крестанаөс ылөдлісны.

Леңін пыр адзіс крестаналы «буртор» сетіс—есеровскөј партијалыс сіс лунсө. Сіјө шуліс: «Озыр-пөвсыс петөм велөдчөма јөзыс, уна ембура крестанаыс (кулакјас), робочей да гөл крестанаыс позас-на нөшта вөчны сарөс чөвтан партија. Сарыд-өд быдөнөс жмытыштө. А мыјкө мөдтор вөчны ташөм партијаыд зікөз ыкытчө оз туж. Öткөс думажтө, а вөчө мөд ног. Öтө гижөдын («Мыјла большевикјаслы колө паныд мунны есерјаскөд») Леңін віставліс: «Есерјасыд сартө шыбітөм-бөрын, мөд лунас-жө ылөдасны мужікјастө. Нажө пыр-жө кутасны отсаны озырјаслы. Міністрјастө віалөмыс-өд зік некодлы абу бурис. Сөмын аснытө-асныд тажөн кутанныд пуксөдавны турмајасө. Јөзыслы немтор бурис оз ло, да-ј асныд турмајасыс ылөз ыкытчөз онө воө!»

Став вісталөмыс Леңінлөн есерјас-јылыс мөд лунас-жө сарөс чөвтөм-бөрын і лоі. Пырыс-пыр жө есерјас кутісны мунны буржујаскөд. Пондісны робочей-крестана власткөд паныд мунны. Кутісны белөјјаслы отсавны. Пыр кыјөдчисны міјанлыс ғырыс-јуралыс јортјасөс віны. 1918 воын Леңінөс кутліс віны өтө—есерка (Каплан). А мыј, шуасны, міјанлы бурис есерјас-јылыс Леңінлөн вісталөмыс? Уна бур лоі. Леңін вескыда налы шуіс: «Тө есөрјас, зев ыжыд врагјас робочей да крестаналы! Тө најөс сөмын ылөдланныд ас міча кывјаснад. Сөмын көсјысанныд, а буртор зік немтор онөј вөчө!» Вл. Іл. ас сүенас да төлкнас кутіс крестанаөс есерјас-бөреа мунөмыс. Сіјө кутіс најөс ылалөмыс: петкөдіс вескыд туж-вылө.

Леңін ас вісталөмнас да гижөдјаснас «народнікјаслыс» ужсө вужеаныс путкылтөс. Тажө путкылтөм-бөрын мыј вөлі колө вөчны? Леңін віставліс: «Шыбітны озырјөсөс, мездыны конөра-олыс јөзөс најө чепјасыс најө чераң-везыс. Чөвтны сарөс. Помешчікјаслыс мырда-ав-

ны візму. Комын во сајын-на Вл. Іл. віставліс јозлы: «Болшевікјас кутасны отсавны візму перјыны помеш-цікјаслыс, став візмусө боетны крестаналы.

Секі, сіјө кадын, крестана јона-на чорыда узісны. Зев вөліны пемыдөс. Пыр насејтчісны најө сар батүшко-вылө. Көні-нө крестаніныслы отсөгыс? Коди-нө сіјөс сасмө-дас да сүемөдас? Коди сіјөс вермас паскыд туј-вылө петкөдны?

Леңин індіс: крестаналы вермас отсавны важ курыд олөмыс вылө, гажа олөмө петны сөмын ембуртөм ужалыс јөз, (пролетаріат).

3. Леңинлөн віздөдөм робочејаслы отсасыјас-вылө».

Тажө војасө во комын-сајын Росіјаын зев-на еща вөліны робочейјас. Сүс да гөгөрвоыс робочейјас ставыс гашкө морт дас-кымын сөмын вөвлі. Став ујсө вөлі колө боетны нуөдны первој помсан. Кызі налы мездлун шедөдны? Кодногөн колө отувтчыны? Кытыс корены отсасыјасөс? Та-јылыс секі некод-на ез думајтлыс. А тажө вөлі мед-сөкыд тор. Немтор-кө оз артмы, верман вөлі ставсө воштыны.

Леңин мунө Пігірө. Оні сіјө німтысө «Леңинградөн». Секі вөлі сіјө карас мед уна фабрік-загод. Сени-жө і мед-уна робочей јөз. Вл. Іл. кутчісө ужавны. Оті-өтіөн віставлыны да велөдны: кызі-мыј вөчны револүтсіја. Тажө уј нуөдіс, кытчөз сіјөс ез кутны да ыстыны Сібырө.

Тажө недыр ужалөм Леңинлөн робочейјас пөвсын ез весшөрө вош. Сібырын олгөн, а бөрас і заграничаын пышјалгөн Леңин пыр велөдіс нігајас-кузта, кызі робочейјасөс буржыка отувтны, да кызі накөд вөчны өдјөн-жык револүтсіја. Ужалө-та вылын сіјө зев јона. Піжө уна нігајс: «Мыј колө вөчны болшевікјаслыс», «Мыј вөчны?» да мүкөдтор. Тажө нігајасын Леңин ускөдчіс «робочейаслы отсасыјас»-вылө. Најө бара-жө вөліны велөдчөма војтыр. Мунөны вөлі робочейјас-дор. Пыр мојдіны : робочейлыс олөм кокнөдөм-јылыс. Ужалан-час-лыд чін-

тыны-пö колö. Ыжыджык да буржыка дон сетны, да мукöд унатор. Тажö-пö быдöн позас пергыны, кутам-кө-пö стачкаяс вöчавлыны. Власт вежны оз вöлі щöгтыны. Медым-пö саркөд косасöны возын муные велöдчöма озыр буржујас (лыберал буржуачыја). Налы-öд зев колантор політическеј свободаыд. А робочейлы сійö вес-коф. Сылы мед вöлі сöмын бура овны. Тазікөн велöдлісны тајö јöз робочейасөс. Нажöс шуісны «робочейлы отсаеыеја-сөн» лыбö мөднөгөн-кө «економістјасөн».

Леңин-тај, мортыд пырые-пыр адзіс: кытчö-мыј тащöм јöз робочейасөс велöдöны. «Тажö-öд зев абу бур. Верман ставсö воштыны. Некущöм 8 час-лыда ужалөм, бур 'дон, немтор робочейјаслы оз еур»—Леңин шуліс. Мыј нö-пö татыс артмас? Робочейјас кутасны капіталітјаскөд донјасны: позö-кө мыјкө вај інö, шуасны, «вокöј» сөдтышт донсö? Лока-öд зев-мі олам. А сы-кості озыр буржујас сарлые кутасны власт корны. Тазі вермасö робочей мыјкө бурöс пергыны? Сөрт оз. Немтор сылы оз шед. Ставыс, мыј бурторгыс—лоö сöмын озырјаслы. Пабрік-заводын ужалыелы тајö «тачкајасыс» немтор оз ло. Нажö кутасны бунтујтчыны, а озырјöз саркөд сорнытчасны да робочейлы кулакјасөс кутасны петкөдлыны.

Тані Леңин сіз-жö кутіс ужавны К. Маркс нігајас-кучта. Робочейлы озырјасан отсöг оз вермы лоны. Сылы сöмын ас еуенас да выннас властыд шедö. Озыр морт-вылö ужалыејаслы пуктыны оз поз. Налы аслыныс колö аспövсееыс чукöртны пареја. Медым ескö сійö кутіс велöдны робочейасөс: сарöс четны, да озыр капіталістјаслые пабрік-заводјас аскіö боетны. Леңин мед-воцсаыс-на тајö щöктыліс. Колö-пö јон да чорыд пареја налы лө-ёдны. Коди ескö кутас робочейаслы туж індавны да еуемöдны најöс. Лөёдны уж-нүөдыејасөс мед-воцсаыс да мед-бөрöзыс.

Тащöм парејаыс нөшта-на колö і крестаналы отсöг-вылö, колö став тілеыс-песееыс војтырöс мездöдöм-вылö. Мыјла-нö? Ачыс робочейыд ужалö. Сіјöс озыр-капіталіст жмітö да топöдö. Озырјаслы робочей мед-ыжыд враг. Сі-

јѳ-жѳ і мед-бура кутас отсасны став ужалыс јѳзыслы. Робочејас олѳны ставныс ѳтлаын, чукѳрын. Сѳмын најѳ мед-бура вермѳны воѳсасны карвывса озырјаскѳд. На-јѳ сесеа-жѳ мед-сусѳс да гѳгѳрвоысѳсѳжык. Сѳмын робочејас аслас партијаыскѳд кутасны мед-јѳна отсасны крестана да став ужалыслы сарѳс чѳвтны, вѳтлыны помещицкјасѳс да капиталистјасѳс.

Вермис-ѳд Вл. Іл. секеа револутиѳонерјасѳс унжыкѳ асланыс бергѳдны. Јѳна ыжыд бур сјѳ секи Љениным вѳчис. Чукѳртис кѳртыс јѳн да чорыд робочеј партија. Партија да ужалыс јѳз ас ужалан мѳлѳтнас вартис важ олѳм куѳта, да стеклѳ моз жугѳдис: вѳтлис сарѳс, да мырѳѳис озырлыс властѳ. Ез-кѳ тащѳм партијаыд вѳв, ми-јѳан ѳнѳзна ескѳ сѳветвластыд ез ло. Вѳли-ескѳн куѳщѳм-кѳ гашикѳ республіка: бара озырлѳн власт. Вермис-на і важ сарыс бѳр колны. Не тајѳ-кѳ Љенилѳн партијаыд, ковмис ескѳ пыр-на робочејаслы да крестаналы тилсыны-уѳавны озырјас-вылѳ. Ковмис-на ескѳ налы мучитчыны, кыѳі ѳни-на мучитчѳны гѳл-јѳз мукѳд госуѳдарствојасын.

Сесеа Љенин венѳис меншевикјаскѳд. Најѳ воѳын ѳтлаын уѳавлисны большевикјаскѳд. Торјѳдчисны-нын 1903 воын. Воѳын Вл. Іл.-ѳн на-пѳвсыс бур друјас вѳвлины: Мартинов-меншевик да мукѳд. Најѳ ез-жѳ бура гѳгѳрволыны робочејасѳс. Адѳис Љенин меншевикјаслыс робочејјаслы туј-индалѳм да јѳна кутис накѳд венѳыны Сјѳѳ бара та-јылыс гиѳис ѳгајас: «Восков воѳѳ, да кык бѳрѳ» да мукѳд торјас. Меншевикјас щѳктѳны вѳли робочејјаслы ѳсѳг корены озыр јѳз-пѳвсыс-жѳ. Најѳ шулисны: «Сар-дырјѳ јѳна ыжыд власт кутѳны помещицкјас. Робочејаслы сѳмын вермасны ѳсавны «власт» бостны воѳын муныс озыр јѳз да капиталистјас. Најѳ-пѳ важысан-нын сарлыс корѳны конституција да мукѳд вѳла торјас. Тајѳ ставыс зев колана тор налы, робочејаслы. Налы сѳмын колѳ озырјаслы ѳтсыштны: медым сар кыс властыс налы вуѳас. Сесеа сещѳм-жѳ республіка поѳас вѳчны, куѳщѳм емѳс і мукѳдлаын. Перјам-пѳ уна-пѳлѳс вѳлајас. Медым пѳ быдтор поѳас кутны гиѳны, сѳбранѳјас вѳчавны да

мукöдтор. А мед ескö ез пыр повзыны озыр-«другјасным» —міјан колö ужавны кутчіены һöжјöнїкөн. Оз-пö ков пырыс-пыр корны, медым ескö сарöс чöвтїсны. Термасны вешöрö оз ков». Тақїкөн меншевікјас велöдісны робочейјасöс власт перјыны.

Вл. Іл. налы зев вескыда вісталїс:—«Ужалыс мортлөн 'другјас да јортјас озыр капіталїстјас-пöвсын ез вöвлыны да-ј оз ло. Налы натöг, аслыныс колö кутны ужавны. Тақїкөн-кö мї кутам најöс револүтеїјанад вердны—пыр пцыгöс колöны. Сöмын кутам озырјаслы отсаны да вешöрö вір кітны.. Озырјас чöвтасны сарöс. Сы-местаö аеныс, озырјас-жö пукасны, да кутасны ыждавны ужалыс-васыны. Најö кутасны властвутны, а робочейјаслы ковмас бöр-жö важногыс тілсыны да кынöм-пöт корены»...

Робочейлы отсöг колö мöдлаыс корены.

4. Леңін öтүвтö робочейјасöс крестанакöд.

Пабрік-заводса ужалыс јöзлы револүтеїја вöчны медбура вермасны отсавны сöмын крестана.

Крестана локалöны помещїкјас-вылö. Робочейас олöны карвывјасын, мед-матынöс, пыр сар-дорын: сїјö власт-бердын. Сöмын робочейлы колö һужöдны асыныс кіјасöсö сбервнaö. Тақї уеö сарлөн властыс, бырöны і помещїкјас да губернаторјас: сарлы отсасыс јöз. Робочей јуöртö сбервнaö, мыј колö вöчны. Кутö тышкасын карвывса озырјаскöд. Крестанїн сылы отсалö: жагјöдлö помещїкјасöс. Налөн шїјаныс салдатын елужїтысјас, оз кутны војутны. Најö мöдасын мунны робочейјас-дор: кутасын налы отсавны. Леңін тајö шуліс, да тақїкөн і вöчїс. 1905 вобн-на Вл. Іл. шуліс:—Сарöс мї вермам секї шыбїтны, кор öтүв кутасын ужавны крестана робочейкöд. Öтүв-олöмөн мї сöмын вермам важ-олöмтö пүткылтны! Сöмын тақїкөн позас лöсöдны выль-долыд олöм.

1905 вобн Леңінлөн кывјас вешöрö-на вошїны. Робочейас öтнаныс һемтор ез вермыны вöчны. Крестана озна вöлі та-јылыс һемтор гөгöрвоны: јона-на пемыдöс вö-

ліны. Но тајо кывјас Вл. Лл-лөн. ез-жө-тај зикөз вошны. 1905 васа револүтсіја вөчны пондылөм јөзтө воқө-кеж-лө велөдіс. Та-бөрын сіјө чүкөртіс вын, да ставсө важ-сө жүгөдіс. Мыј Леңін шуліс да щөктыліс сіјө і лоі. Певралса револүтсіја-бөрын Леңін бара пырыс-пыр-жө кутіс щөктыны робочејаслы өтүвтчыны крестанакөд. Се-кі-на сөмын сарөс чөвтисны. Властсө бөстисны озыр-бур-жујас. Пабрік-заводјас да візму ставыс бөр важ ордас коліны. Пыр кутісны војујтны. Леңін секи велөдіс: тыр-мас озырјаслы бурлун-вылө војујтны! Шыбітө капита-лістјаслыс властсө! Став властис—Сөветјаслы! Мед віза олас өтүвја олөм робочејаслөн крестанакөд!»

Та-бөрын Леңін кутө ужавны. Кутіс аслаңыс матыстны робочејасөс да салдатјасөс. Төдө вөлі мор-тыд, мыј коржык вөчны! Јул төлысын, 1917 воын, не-кызі вөлі оз щөкты кутісны тышкасны буржујјаскөд. Ез кывзыны—пондылісны да немтор бурис ез і артмы. Леңін пыр шуіс: воқжык-на міяңлы јурнымөс лептавны! Абу-на став салдатис мі-дор!.. А сенџабр төлысын-нын мөдтор кутіс віставны. Секи-нын Керенскөј вөлі војска-јас чүкөрталө болшевікјаслы паныд мунны. «Кад-нын лоі, колө пондыны. Öдјөнжык колө, а сор-өд сөссө лоө! Вермас бөр ставыс вошны».

Мыј щөктыліс, сіјө вөчөма лоі. Лоі Октабрса рево-лүтсіја. Робочөј да крестана бөстисны ас-киаңыс власт-

5. Леңін јуралө Сөвет власт-дырјі.

Некор мі огө вунөдө Леңінлыс мед-воқза ужсө: бур-керөм Сөвет-Рөсіјлы. Октабрса револүтсіја-дырјі, мед-воқза луно војын сіјө гижө сөкрет: «Став візму помещ-щікјаслыс да манастырјаслыс бөстны да сетны крестан-налы. Сөсса: колө-пө шөјтчөг сетны војујтөмыс муқөм јөз-лы. Тајө лок војујтөмыс, көні үсөны уна мілльон јөз—озырлы бурлун перјөм. Сіјө отсаліс Германіјакөд мірітчыны. Кырымаліс Бретскөј договор: мартын 1918

воын. Тајо договорнас отсаліс Росіјалы. Германіјалы мi-
жан лоі еновтны местајас, но сы-кості Росіја вевјаліс шојт-
чыштны. Кор германіјаса озыр јоз кутісны корны, медым
пабрік-заводјас ез вöv бостөма Росіјаса озыр-јөзлые, Ле-
нин гiжө декрет.—Став пабрік-заводјас, көрт-тујјас, ру-
да шедөдан инјас да мүкөдтор сетчө госуларстволы. (А
властыс, госуларствоыс робочей да крестаналөн). Сесса
јанварын 1918 воын, Ленин кырымалө декрет— чукөртны
краснөј арміја. Төдіс сіјө, мыј ассые властсө дор-
јыны робочей да крестана сувтасны вiнтовкајасөн. Тајө
декретыс отсаліс мiжанлы вермыны белөјјасөс. Јунын
1918 воын Ленин гiжө декрет: лөсөдны, бөрјыны «Гө-
ла олые јөсөң комiтетјас» (Комiтеты бедноты). Тө-
діс сіјө: помещікјас-бөрын дөревңајасө коліны кулак-
јас. А најө јөз зев пелькөе вөліны дөревңајасад. Најө
помещікјас-бөрын чукөртiсны ас кiуланыс став ембур-
сө: віңму, мөсјас да вөвјас—сесса налы немтор оз вөлі
револүтеіјасыд і ков. Најө вөлі «пөрадокјас» корөны:
бара гөл крестанаөс жмітны. Тајө декретыс вөчiс рево-
лүтеіја дөревңајасын. Гөла олые јөзөс сувтөдіс кулак-
јаслы воча. Гөл јөз өтүвтiсны да шыбітiсны кулакјаслые
властсө. Бөрја вөјна-дырјi ез-нын сесса кулакјас нем-
тор мермыны керны гөлјаслы-паныд. Ставсө краснөј Ар-
міја верміс чөвүскөдны. Вөліны крестаналы і сөкыд дек-
ретјас: һаң чукөртөм-јылые да мүкөд. Зев дөрт тајө
сөкыд ескө налы вөлі-да. Но тајө декреттөгыс немтор
оз вөлі поз вөчны. Ставсө тајө чукөртiс краснөј арміјалы
отсөг сетны. Сiң-жө чукөртiс да шыгылы куломые віңiс
пабрік-заводын ужалыејасөс. Ленин бура зев төдіс, мыј
тајө декретјас мүжіклы зев сөкыдөс. Немтор вөлі вөчны:
мөднөгөн оз вөлі һинөм артмы. Ез-кө вөв тајө декретыс:
пабрік-заводса јөз ескө қiк һаңтөг коліны, да-ј краснөј
арміја шығјалөмые пышціс гортас. Бөр ескө лоі важ-код-
олөм. Ковміс ескө бара овны помещікјас кабыр-улын.
дырөн ставыс тајө вермас вунны. Но һекор оз вун сіјө
мортые, кодi лөзавліс тајө декретјассө, да кодi індіс мi-
жанлы туј мунны воқө гажалаң да југыдлаң!

6. Комунист Интернатсионал.

Леңин нөшита-на мијанлы өтi буртор вөчiс. Сiјö отув-тiс да уҗ-вылö мөдөдiс ставмувывса комунистјаслыс чу-көрјас—вөчiс Комунист Интернатсионал.

1914 воын-на, војна воеөм-возын, кор кутiсны важ сотсиалистјас отсасны озырјаслы Леңин шүiс: «Өнi-сан кули Мөдөд Интернатсионал». Сөмын Леңин вермис шүны тајö: «кулис Мөдөд Интернатсионал». Зев-на вөли сiјö јона уҗалö да чорыда сулалö. Тајö чукөрö уна мил-лөн робочејас вөли отувтчöма. Но Леңин ез сорсы ас кыв-јаснас. 2-d Интернатсионал меd-бөрја лунјас-нын вөли олö. Вл. И. Швейтсарiјаын олигөн-на кутiс отувтны 3-d Интер-натсионал. Пондiс чукөртны меd-бур јөзсө, кодјас Леңин-моз-жö пыр мунисны озырјаслы паныd.

Октябрса Револутсија-бөрын мијан Мөскуа карö ку-тiсны чукөртчавлыны ставмувывса сјездјас 3-d Интер-натсионаллөн. Сылөн уҗалөм кымын-кө воөн паскалис став му-пастала. Леңин велөдiс кызи-мыј сылы колö уҗав-ны. Сiјö гијис нiга «Государство да Рволутсија». Сенi ги-жöма. Виҙөдлөј-пö лубөј государствоö. Быдлаын сенi озырлөн власт: ыҗыдалöны робочеј да мукөд конөра олыс јөз-вылын». Леңин велөдö ужалысјаслы властө ас кiас бостны. Став мувывса государствоын, быдлаын меd вөли ужалысјас кiын властыс. Налөн, ужалысјаслөн, меd став му-вылас вөли государствојасыd. Мукөд нiгајасөн Леңин јона бура велөдiс да туй индалис заграничаса кому-нистјаслы: кызи уҗавны робочејјас-пөвсын, најөс еуемөд-ны да сесеа револутсија вөчны—бостны ас кiаныс власт.

3-d Интернатсионалөс Леңин мөднөгөн уҗавны ве-лөдiс: ез сiз кызи уҗалис 2-d Интернатсионал. Сотсиалист партијајас 2-d Интернатсионаллөн чүкөртавлöны вөли сјездјас. Горнитасны вөли бура да лөсыда, сесеа возö-кежлö мыј вөчны гијасны. А разөдчөм-мыстi ставсө вөли бөр вунөдöны: немтор, мыј сјезд-вылын шүлисны, ез вөч-лыны. да-ј партијајасыс ез отмоз уҗавлыны: өтi—өтно-гөн, мөd—мөднөгөн. Озырјас оз вөли наыс повны. Нем-

тор најо ез аґзыны тајо Интернатсіоналлы аслыныс локсө. Кожмөд Интернатсіоналлөн комуніст партијајас чукөртчавлөны сјездјас-вылө быд во. Мыј сјезд-вылын шаусны, быд партиалы сјјөс быт колө керны. Коди оз вөч, сјјө партијаыс пыр-жө вөтлөны. Сјездјас-вылын бөрјысө Исполнителнөј Комитет Комуніст Интернатсіоналлөн: сјјө став ужсө і нуөдө өтї сјездеан мөд сјездөз. Сетчө бөрјөны пөштї быд государтвоса комуніст партијаыс јөзөс. Сјјө велөдө ставмувывса ужалысјаслы ас кіаныс озырјаслыс власт бөстны. Быд комуніст партија ужалө өткөдә: ставыс најө өтсалөны ужалыс јөзлы вежны важ нога олөм, да ас кіөн вөчны выл гажа олөм.

Уна буртор тајо Интернатсіоналды мјјанлы вөчө. Ленин шуліс: «Ми-өд Октабрса револүтсіанад егөј-на вермө пөдтыны ставмувывса озырјасөс. Кор-нын ставмувылас робочейјас вермасны најөс, тајө мї секї вөлісгї вермам шуны. Озырјасыс повны дыр-на мјјанлы ковмас. Кытчөз кык-кујім государтвоын оз ло Сөвет-власт, сөтчөз ковмас пыр-на повны. «Ленин өтсалис чукөртчыны став мувывса комуніст партијајаслы 3-д Интернатсіоналө. Тајө мјјанлы ыжыд өтсөг. Öнї быд государтвоын емөс бур өтсасысјас, кодјас візөны мјјанөс озырјасыс.

7. Ленин, робочейјас да крестана.

Сар-дырса војна-бөрын вөлі гражданскөј војна. Сенї јона косасісны. Унатор жугөдлісны, унаөс віісны, кітөг коктөг уна еус со мортөс колісны. Тајө војнајасыс быдөңлы бокас сурыштис. Крестаналыс бөстлісны һаңөңжык, паскөмөңжык. Јона лок олөмјас быдөңлы волісны.

Косасөм помасіс. Краснөј арміја верміс ставсө. Тајө быдөңлөн мјјан-на өнї сінвозын. Уна буртор Ленин крестаналы вөчис-нын тајө војна-бөрын. Кор мјјан кутіс бурмыштны олөм, Ленин ас секретјаснас пырыс-пыр кокнөдіс крестаналыс олөм. Важ вотсө вежіс выл-вылө: вот кутісны бөстны душлыдыс, а гөл крестаналыс ещажык-өң бөстны. Ленин секретјас-сертї позө крестаналы візму

ужалан машинајас уждн һобавны, да-ј донтөмжыка важногыс. Воссис вёлнөј вузасөм, һобасөм.

Кувтөзгыс Леһин пыр сулалис крестана-дор: јона напонда төждыеис. Тани ми виждламөј, кызи сijo сулалис да төждыеис крестана-дор: робочејјасөс да коммунист партијаөс пыр велөдис дорјыны быд локыс да отсавны мыјөн позас ужалыс крестанаөс; сijo век щөктис ас еинсыд јонжыка бура вижны отув олөм робочеј да крестаналыс.

Татчө Леһин бара-жө К. Маркелыс велөдөмсө боетис. К. Марк ас һигајасас та-јылыс велөдлис со кызи: Војтырпөвсын емөс сөмын озырјас да гөлјас: озырјасыс—буржујас, гөлјасыс—ембуртөм ужалыс јөз. Буржујас гөлмөдөны да жмитөны, топөдөны робочејјасөс. Сijөн аслыныс бур гажа олөм лөсөдөны. Накөд паныд вермас сувтны сөмын ембуртөм ужалыс јөз. Сөмын ембуртөмјас вермасны озырјаскөд, вочсаены. Озырјас ловждөдисны робочејасөс, робочејас-жө сөмын најөс озырјасөс, вермасны вины. Крестананыд, на-пөвсө шөрө-вијө вошөмас. Најө робочејјас-моз-жө ескө венчөны озырјаскөд: помещицкјаскөд да мукөдјаскөд. Робочејлөн ас киеыс-кынзи һемтор абу: сijo зикөз ембуртөм. Крестаналөн ем керка, вөв, мөсјас да уна мукөдтор. Сijө ас ужалөмнас аслыс овмөс лөсөдө. Мыјнө ескө робочејлы крестанакөд вөчны? Робочејлы колө сijөс ас-динас еибөдны. Крестанинөс робочејлы ас бердас колө бурөн еибөдны. Оз ков мырдөн кыскыны аслаһ, колө бурөн сылы виставлыны да велөдны.

Леһин ас еуснас да самнас тајө велөдөмсө пөртис олөмө. Сijө Марк кывјас-серти лөсөдис велөдантор: мыј вөчны робочејлы револутсija-дырји крестанакөд, кыз отув ужавны да овны налы ревлутсija-дырји. Та-јылыс уна гижлис да виставлис гырыс сјездјас-вылын. Со тајө сылөн велөдөмыс:

Крестаналы колө сецөм револутсija, мед ескө најө сы-бөрын мынисны помещицкјас кабыр-улыс. Тајө кокөдө налыс олөм. Налы сы-бөрын шедө вижму, мы-

ноны важ ужжозјасые: бостом визму, ужалан машинајас да мукод торјасые дугдоны мынтыны. Тани сijo робочейлы отсасо: оз мун револуцiялы-наныд. Помешцијас-вотлыны, визму на-кiые боетны крестана отсасоны. Сijос перјом-борын сесеа најо дугдоны отсасны. Сылы сесеа немтор оз ков: меным-по тајо тырмас, сijo шуо. А-од дерт, модома-ко-нын, коло помавны помоз: жын туј-выло сувтны некор оз ков. Робочейјас, најо жын туј-выло, оз сувтлыны, пыр муноны возо. Отнаныс најо став озырјас-со дерт оз вермыны: кутоны крестаналыс отсог корны. Крестана дозmony, оз сетны отсог. Робочейјас пондоны озырјаскод артасны : восоо кое. Крестаналон луныс-лун локмо олом, жугало, торкео налон овмо: дугдоны су, нап вузавлыны—налон сijo асланыс быро. Тајо кое-дырji зi-коз вежыло олом. А кор-нын робочейјас, озырјасос шыб-лалом-борын , кутасны вiставлыны да велодны крестанаос: колло-по визмујасто кутны отув водитны: кор-нын кутоны оломсо бор нојжоникон лосодны: унжык сетны товар деревнајасо да мукодтор—крестана пыр дозmony робочейјас-выло. Дыр налон важ оломыс кутео јурјасас. Мужик важысан оло ачыс ас-вылас ыжыд. Важысан ачыс сомын велалома. Мыј-суро вузышитны, нобышитны. Гортын ужалигон пыр-жо ачыс козан. Мыјла сылы отувја ужаломыс? Сылон ем ещаник визму, ачыс вермо ужавныс. Мыј-но сесеа! Отувја оломыд, да визмутот отув водитомыд јона зев мужикыдлы оз кажитчы. Тајо оломыд, сijo шуо, бор-по важыс-код лоо: помещцијас-дырji сiз-жо ставсо воли отув ужалоны, олоны отув i быдон. Тајо отувја олом оз сijo гогорвоны вермы: вывти-на немид да велодчитом. Абу-од i дво мужикыдлон пемыдлуныс. Најос му пукесомеаныс пыр ылодлисны озырјас: ез велодлыны школајасын ни немтор. Сiз-жо на повсын зiкоз абу суевежора ужалысјас, кодјас еско најос велодлисны да суемодисны. Они кот ношта емос коммунистјас. Но-од најо оз кытысанко вывсан гылавны. Некод оз вермы зiк коммунистон чужны: тајо ез воулыв да-ј абу. Оти нига лысдо-

мөн коммунистө мортың оз врмы воны. Абуөс сещөм һига-
жасыс. Колө велөдчыны, лыс-дыены, колө-өд і ужавны
кужны. Колө кужны быдтор вөчны. Отувја олөм ковмас
мижанлы-жө аслыным вөчны. Выл олөм ковмас вөчны
ужалыежаслы аслыныс. Најө быдмисны озырјас-пөвсын,
важ олөмсө разлісны; аслыныс-жө налы і ковмас сійөс
вөчны. Пемыд деревнаыс петөм мортлы, аслыс-жө ков-
мас деревнасө југдөдны, сүемөдны да велөдны.

Мыјнө колө вөчны? Мыј керны робочейлы крестанакөд?
Озырјаскөд-моз кутны тышкасны? Мырдөн щөк-
тыны был олөмө кутчыны? Озыр капиталистјасыд да по-
мешцікјасыд-өд најө ез вывті унаөн вөвны. Најөс зев-
кокнөда робочей да ужалыежас шыблалісны. Најө гөлјөз-
лыс вір јуісны, нартіісны да топөдісны кызі-мыј позіс.
А тајө шөркост крестаніныд-өд ачыс ужалө, мыреө:
сійө робочейлы бур вок-код. Сесса најө зев унаөн: лыс-
дыныкө—сүрө уна мільон морт. Вот і колө робочей ко-
мунистлы ужавны шөркост крестанакөд оз ков мыр-
дөнөн, а бурөн да віставлөмөн, вок-код-моз.
Совет-властлы, колө пырыс-пыр-жө сетны шөркост крес-
таналы став кокнөдсө, кущөмсө сөмын позө. Колө отса-
ны бурмөдны, да кышөдны налыс овмөссө. Налы колө
візөдны крестана олөм-вылө, велөдны сійөс. Оз кылөн, а
фелөөн петкөдлыны, мыј мижанлы, му-вылын позө был
олөм вөчны, бура лөсөдны аслыным овмөс. Кызі-мыј
візму отув ужавны, мыј бурыс вермө крестанінылы лоны,
кызі сылыс сійө олөмсө кокнөдө да бурмөдө—ставсө
тајө робочейлы колө крестанінылы петкөдлыны оз кывјјөн
а фелөөн. Сөкі вөліс-ті крестанайд, мі-дор кутасны сулав-
ны, кутасны робочейлы отсаены, оз кутны відчыны Совет-
власт-вылө. Мырдөнөн тані һемтор зікөз оз артмы, һөнта-
һин оз артмы крестаналыс олөм кышөдны. Огөј мі көсјө на-
лыс візму бостны. Тані колө велөдчыны сылыс олөм-вылөм-
сө. Колө на-ужалөм-вылын аслыным велөдчыны. Колө ве-
лөдчыны, оз ков ыждавны на-вылын. Нөкод мед вөлі
абу лысөма на-вылын ыждавны!

Таҗи Леңин велөди. Төдө вөли сiјө крестанайдые олөмтө: ассыс, мужиксыс јонҗыка-на төди. Ачас-өд сiјө на-пөвсыс-жө петөма мортыд вөли. Јона сулалис крестана-дор: ачыс, крестаніныс, ез ас-дорыс сещөма сулавлыс. Мыј колө рообчејлы, кущөм колан-торјас крестаналөн емөс—ставсө тајө верміс Леңин төдны да вөчны бура: ез дојды сiјө некөднысө.

Ми өни адрәм-колө өти-кө шыбитны озырјасөс, мөд-кө выль олөм вөчны. Воззасө керны конҗык: озырјастө өтүв пүткылалөны. Тані крестана щөщ отсасөны Но зев сөкыд мөдторсө вөчны. Зев нөжјө вермө выль олөмыд артмыны. Крестана омөлаҗык тані рообчејјаслы отсасөны.

Уна кад јөзлы колө татчө воштыны. Уна морт нем мунас выль олөм вөчөм-вылө. Тајө вермас уна ногөн артмыны. Көни-нын емөс зев уна фабрик-заводјас, да артельнөј виҙмујас—сещөм інын тајө уҗыд өдјөнҗык кутас возланмунны. Тајө вермас кык ногөн лоны:

1.—Кыҗи артмө револүтеіја уна фабрик-заводјаса госу-дарствоын? Сені уҗалөм мунө паскыда. Робочей јөз зев унаөн. Машинајас бурөс да тырысөс. Унҗык јөзые госу-дарствоас фабрик-заводын уҗалыејас. Комунист-партија зев јон да ыҗыд: сені емөс уна еуе велөдчөма да бура уҗалые шленјас. Виҙму уҗавны емөс бур да тырыс ма-шинајас. Виҙму уҗалөм мунө зев-жө ыҗыда да паскы-да. Деревнајасын зев уна меда војтыр. Најө кутасны отсасны карса уҗалыејаслы: кутасны өтүв овны.

Тащөм госу-дарствоын крестана пыр кутасны бура овны. Налөн виҙму уҗавны емөс уна машинајас. Карјасын емөс уна нөбанторјас. Кыкнанлаас олөны бура. Крестан-һинлы секі вузасны да нөбасны оз-һин ковмы базар. Оз ковлы секі сылы мунны кущөмкө купеч-ордө да өктыны-чүкөртны ас јурвывтырыс уҗјөз. Госу-дарство секі вер-мас-һин мөдног вузасан інјас вөчны: оз ковмы і сөм. Мыј ковміс кар-вылыс мортлы—позө веҗласны. Таҗи-көн-кө быдөн лоө, секі кыкнаныс кутасны зев бура овны. Робочей да крестаналөн лоө секі інаыс—олөм. Леңин

вөлі шуо:—«Тажо мед-бурыс і ем, мыј колө јөзлы револут-
сіјаыс. Робочейаслөн лооны ас кіаныс став пабрік-завод-
дыс. Најө ас ужаломнаныс кутасны быдторсө сетны крес-
таналы, мыј налы колө. Кутасны отсавны јортна-јортыслы
да овны өтүв. Быдөн-кө тајө лоө, выль олөмыд қикөз
артмас і міјан му-вылын».

2) Өні віқөдлам гөльжык госуларство-вылө. Кызі-мыј
вермас лоны револутсіја тащөм інын? Пабрік-заводјас
зев ещаөс: омөла ужалөны, сені ужалысјасыс ещаөс-жө.
Комунист-партијаын јона бур вежөра јөз абу унаөн. Өтүв
олыс ужалысјас зев ещаөс. Деревнајасын өті-өтіөн олө-
ны: өтүв віқму некод оз вөбіт. Унжык јөзыс тащөм го-
суларствоың крестаналас, ічөта віқму вөбітөны, өтүв оз
овны, ставныс авныс авыланыс јураөс.

Тащөм інын выль олөмыд сөкыдажык кутас артмыны:
дыржык ковмас тілөсыны. Тани мед-возын ковмас јонмөд-
ны пабрік да заводјас—медым ескө вермас крестаналы
отсөг өдјөнжык сетны: унжык віқму ужалан машинајас да
мукөдтор. Мед-возын со мыј ковмас вөчны: пабрік-за-
водјаслыс ужалөм кышөдны да јонмөдны. Кытчөз тајө оз
лө, сетчөз бур олөм оз вермы лоны. Шуам-кө: госуларство-
лөн емөс уна пабрік-заводјас, а деревнаын важ-ногөн
олөны: өті-өтіөн. Тазі олөмыд век-на зев лок лоө. Ко-
лө-ның тащөм інын ужавныд јона бура кужны.

Мед-возын колө робочейаслы отсавны деревналы.
Вөјна-бөрын олөмыд быдөн, ставыс жуглассөма. Пырыс-
пыр олмыд оз артмы. Колө нөжјөнкікөн. Мужіклы колө
важ-код олөм сетлыны. Мед сіјө верміс вузасны. Пас-
көдчыны віқмуөн. Важ-ногөн олөмыс оз сіјөс ков кутны.
Медым нөжјөнкікөн да буржыка! Коди кутас буржыка
да выль ногөн ужавны—сіјө зев бур. Сешөмыс і вермас
выль олөм вөчны. Крестанің мөдас мұнны сы-бөреан, ко-
ді сылы кутас отсавны. Тани робочейаслы зев јона колө
ужавны. Колө налы вөчавны унжык машинајас. Сонтөма-
жык вузавлыны: мынтөдны крестаніңөс озыр кабыр-улыс.
Колө крестаналаң матыстчыны, нужөдны налы кінысө.

Робочейяс кі-улын-өд став фабрик-заводжасыс, став көрт-тујжасыс. На-кі-улын став озырлуныс. Најө сөмын вермасны олөм кутны. Капиталистжасыс сетчыны оз ков.

Мыј-нө тајө, шуасны мјанлы, важ-код олөм оз ков, а асныд бөр важлаң кысканныд. Тақі-тө бара выль буржујжас лооны. Бара-өд јөзыд вермасны код сурө озырмыны а код сурө—гөльмөны. «Да,—Леңин-шуө: но мөд ногөн мјан зікөз һемтор оз артмы. Һемтор он вөч. Тащөмі-өд олөмыд мјанлөн. Крестаналы важ-нога олөмыс буржык кажітчө. Выль олөмө сіјө һөжјөңік велалө. Мјанлы оз ков термасны! Мі төдам зев бура—татыс вермас лоны гөл і озыр. Озырыд му-вылын-жө лоө, оз кысаңкө вылысаң сөрт ғылав. Тані мед локыс і ем. Колө быдөнлы төдны, бура гөгөрвоны: өті-өтіа көз-ајствоыс чужөны гөлжас да озырјас». Леңин воқө шуө: «Көсјанныд-ө бөр важлаңныд мунны? Көсјанныд-ө озырјасөс бөр ловзөдны? Тақі-тө бур һемтор оз ло! бөр важ помещікжасыд лооны. Пабрік-заводжастө бөр озырјас мырда-асны. Вајө-жө өтвылыс візөдламөј, мыј вермас мјанлөн воқө лоны. Колө-ө крестаналы торјөдчыны зікөз робочейжасыс? Торјөдчыны оз ков! Ставыс бөр вошө. Мыј мі важ олөмыс адзам? Револутсіјажасыд мүкөдлаын зев-һын важысаң вөлавлі. Көні крестана ез отсавны робочейжасыс, һемтор ез і артмыв. Колө інө өтүв уқавны! Секі мі вөлісці вермам. Оз озырјас вермыны мјанөс, а мі вермам најөс.

Олөј өтүв! Енө јона артаөј! Ті робочейжас да крестана, кыкнаныд зікөз өткодөс. Горһітчөј ас костаныд, кызі буржыка овны, да мыј вөчны. Робочейд пабрік-завөдтө капиталистыдлы оз-һын бөр сет. Крестананыд візмүтө помещікжасыдлы оз-жө бөр сетны. А тақікөн-кө—аслыныд тіјанлы і колө төлжујтчыны. «Өтүвја олөм уқалысјаслөн—мед-гажа, бур олөм! Секі вөлісці став уқалөмыс налөн лоө аслыныс!»

Мыјнө крестаналы вөчны. Леңин татчө шуө: «Медым крестана олөны-кө важ ног. Медым најө олөны асныс-аскостаныс. Налы колө өтүвтчыны коператівјасө. Налы ко-

лõны артелъяс да быднога союзъяс. Ужалõй õтнаныд. Уна лок сетыс оз ло. Вузавлõй, мый тїжан ем коператївясõ. Мый кутанныд нõбны, сетыс-жõ нõбалõй! Тазїкõн робочей-яс да крестана вермасны пõдтыны вõлнõй вузасõм! Сени-õд мед-локыс і ем! Коператївясõн сõмын позас пõд-тыны ад-горш озыръяслыс!

Õтувъя олõм! Робочейлы оз ков ыждавны крестана-вылын! Крестаналы колõ робочейяслы отсасны! Õтув выль олõм вõчны! Оз ков торжõдчыны! Кутчисны жонжыка да чорыджыка кї-кї воча!» Вот мыйõ велõдїс Ленин. Та-зїкõн шõктїс овны робочейлы да крестаналы—муса дона жортным Вл. Иль.

Ем сецõм мойдкыв. Пõрыс садõ ас кулõм-возас корõ-ма ас-дїнас пїжансõ. Сетõма налы корõс-рос. «Чегõй»— бат шуд пїжаныслы. Õтї нõржõн ростõ вермõмас чеглавны. Бõрнас корõстõ зõннас сетõма. Мыйта абу мыреõмас, не-код абу вермõма зõннас чегны. Сесса і шудõма батыс: «Пїжанõй менам, олõй õтув,—тїжанõс тазїкõн некод оз вермы!»..

Кык кыв Ленинлõн вõвлї: робочейяс, да крестана. Немчõжыс сїжõ на-понда тõждысїс: корсїс бур гажа олõм. Кулїгас колїс сецõм кывъяс:

—«Сїнсыныд жонжыка вїзõй асыныд õтувъя олõмтõ! Ку-танныд, бура, вокъяс-моз овны, некод тїжанõс—озыр нї щыглун оз вермы! Кутанныд-кõ лока овны кыкнаныд вошанныд!»

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

СОДТӨГТӨРJAC.

Н. К. КРУПСКАЯ.

СССР-са 2-öd СЈЕЗд-ВЫЛЫН.

Н. К. КРУЦСКАЈАЛӨН ВИГТАЛӨМ.

...Муса јортјас, тајө дунјасө Јеңин горт-дорын сула-
лигөн ме думажти сылые став олөмсө. Ме көсја тјанлы
робочеј да крестана-шые татчө чукөртчөм јөзлы со-мыј
віставны. Ас еөлөмсаңыс сјјө пыр радејтис став ужалые
јөзсө. Ачыс сјјө та-јылые некодлы некор ез віставлыв.
да-ј ме ескө ег вістав. Но, талун тјанлы вістала. Сјјө
вөлі ті-пөвсые петөм морт. Оліс сјјө да немчөжыс
корсис тујјас—тјанлы кокныдлун шедөдөм-вылө. Өти
дум пыр сылөн вөлі: кыңи-мыј кокнөдны ужалыејаслые
олөм. Сылы тајө тујыс сурі К. Маркс негајас-
кухта. Ез сјјө негајастө весшөрө лыдсыв. Пыр сјјө
негајас кукта велөдчис, коңөра олые јөзлы мездлун кор-
сис. Сурі сылы негасыд тајө тујыс. Кутис некодчыны.
Мунис мед-возын робочејјас-дорө. Тајө вөлі өнисаң-кө во
комын-сајын-кымын. Ердын віставлыны сјјө секи нектор
ез вермыв. Мунис сјјө секи Пітірө. Кутис віставлыны да
велөдны јөзөс өти-өтиөн да гусөн. Ез лок сјјө робочејјас-
дорад ущітел-моз Локтис быттөкө налөн бур вок вөлі. Ез
сјјө сөмын ачыс віставлы. Уна кывзысис робочејјаслые
сорнөјјассө. Пітірын робочејјасыд унатор сылы аслыс ві-
талисны. Сеңи сјјө ставсө төдмалис. Төдмалис сир-курыд
олөмсө пабрік-заводын ужалыејаслые. Кывліс сјјө сени
робочејјасаң и пемыда дерењај: сын олөм-јылыс.

...Мі тани со өні, јортјасөј, сорытам отувја ужалые
јөзлөн олөм-јылыс. Кыңи-мыј колө вөчны, медем ескө
бура отув олісны став ужалые јөзыс: робочејјас да крес-
тана. Вајө-жө мі вічөдламөј роч робочеј-вылө. Роч пабрік-
заводын ужалые сулалө өти когнас заводын, мөд когнас

сулалө ҫеревнаын. Роч робочейыд, отарө-кө—ҫеревна-
ын олыс— крестанін. Вл. Іл. штірса робочейяслыс сор-
нітөмтө ез-өд весшөрө кывзыв. Тајө сорніјассыс сіјө
гөгөрвоис: робочейјас петкөдасны став ужалыс јөзсө пас-
кыд, гажа выл туј-вылө. Сіјө адзіс сетыс: робочейас-бөр-
саң кутасны мунны өтї коктујјөд став ужалыс јөзыс. Сө-
мын робочейјас вермасны став локсө да важсө. Тајө Вл.
Іл. төдмаліс на-пөвсын олігөн. Адзіс секи: робочейаслы-
пө ас кіаныс колө власт бостны. Власт бостны оз сіјөн,
медым сөмын аслыныс гажа-олөм лөсөдны. Налы влас-
тыс сіјөн колө, медым ескө најө вермісны став ужа-
лысыслыс, став конөра олыс јөзыслыс щөц кокңөдны
курыд да гажтөм олөмсө. Та-вылын Вл. Іл. і ужаліс.
Та-јылыс сіјө і јөзөс велөдіс.

Муса јортјасөј! Ті татчө чукөртчөмае быдлаыс. Ті
чукөртчөмае ужалыс јөз-пөвсыс. Ме тіјансаң көсја сө-
мын өтитор:енө вунөдө Вл. Іл-лыс велөдөмсө да щөк-
төмсө! Кывјассө!

Нөшта-на ме кывмөд шуа. Муса јортјасөј! Кулі мїјан
Владімер Јльічным! Ез ло мїјан сөлөм-шөрным! Кому-
ніст јортјас! Вылөжык кышөдөј гөрд знамјанытө! Ленин-
лыс гөрд знамјасө вылөжык лептөј! Робочей јортјас, нав-
баба ужалысјас, крестана да крестанкајас, став муывса
ужалысјас—өтувтчөј ставныд Ленин гөрд знамја-дорө.
Сувтөј вескыда! Повтөг, збојжыка мунө воңө!!!

Р.Л.К.С.М-са став шленјаслы став паб- рик-заводјасын том ужалысјаслы, став том крестаналы, Совет-Республикајас Со- јузса том јортјаслы јуөртөм.

21-өд луно јавнар төлысын кулі мјан муса Вл. Ілліч-
ным. Личкысеіс ас сөкыд ујнас. Бырі муса јортным. Ез
ло мјан-понда төждыеыенным.

Ыжыд донатор мј тајө луно воштім. Ез ло щөктыенным.
Кулі мјанөс велөдыенным. Ештөдіс тајө луно олөмсө во-
лаң мунны ужалысјасөс чукеалыс морт. Бырі ужалысјас-
лөн донатор. Кулі озырјаслыс еінјасөө быщкыыс. Чіні
өті мортөн, код горөдчөм-вылө озырјаскөд кос-вылө пе-
төны уна мільон јөз. Кывзөны вөлі сылыс горөдчөм
пабрік-заводјсын, кывзисны быд дерењасаң. Ставмувыв-
са јөзыс сы-вылө вічөдісны. Бырі мјанөс, том ужалыс јө-
зөс велөдыенным. Бырі сіјө мортыс: Леңін кулі. Но уна
буртор сіјө мјанлы коліс. Уна бур-вылө мјанөс велө-
діс. Велөдіс мјанөс гырыежык ужалысјаслы отсасны.
Щөктіс сіјө щөц выль олөм вөчны.

Гажа талун озырјаслы: радлөны талун став му-паста
озыр јөз. Зев шог талун ужалыс јөзлы: зев гажтөм уна міль-
лөн мортлы. Мјанлы том јөзлы оз ков повзыны! Енө
бөрдөј!

Том ужалысјас!

Вл. Іл. вежіс тіјанлыс олөм. Сіјө велөдөм-сері ембур-
төм ужалысјас вермісны Октабса револүтсіјаөн став важ
локөсө путкылыны. Тајөн тіјанлы воссеіс зев паскыд туј
воқө мунны. Зев паскыда воссеіс велөдчыны туј. Јонжыка
вајө велөчөј! Отсасөј выль олөм вөчны! Отувтчөј ставныд
комсомол-дорө! Тіјанлы велөчыныд сыкөд колө! Колө сы-
лы отсасны! Став том ужалысјас сувтөј Леңін гөрд знам-
ја-дорө! Олөј збојжыка!

Том крестана-пијан!

Љеңин велөдөмөн комунист-партиякөд крестана вөт-
лисны помешчикјасөс. Налыс мырса-далисны став визмусө:
бостисны ас-кианыс. Озырјаскөд војуттигөн Советвласт
крестаналыс дорјис визмусө, став овмөссө помешчикјас-
ыс да генералјасыс. Љеңин крестанаөс ликтис бур туј-
вылө. Сижө тижанлы востис паскыда велөдчан туј. Тижанлы
колө өнө велөдчыны. Колө жүгдөдчы асыныд пемыд олөм-
тө. Отувтчөј, ваяө, топылджыка комсомол-дорө! Тажөн ти
отсаланныд выль гажа олөм вөчны. Енөј вунөдө Љеңинлыс
велөдөмсө да щөктөмсө! Вескыдажык да повтөгжык ви-
зөј. вазө!

Том чукөра јортјас!

Вл. Иль. вескөдис мијанөс выль туј-вылө. Востис мијан-
лыс еијјас. Велөдис выль олөм вөчны. Мијанлы колө став-
сө важсө жүгөдны да вөчны выльөс.

— Ти-пө, томјөз, енө повзөј чуқла тујасыс. Мунөј вазө!
Повны оз ков! Музлывтөг, збојжыка вазө! Вескөдлөј! Ме-
дым гөптөс да вуцкөс! Ти унаөн! Повтөгжык! Тујыд шы-
лыд лөө!

Илличным јортјасөј ез ло. Немтор! Комунист-партия
помалас Љеңинлыс делөсө! Ми-пөвсыс уна суре мортөс
сижө бөрјас да мијанөс велөдас. Ми комунист-партиялы
—отсөг!

Повтөгжык сувтлөј мијан партия-дорө! Унжыкөн!
Збојжыка!

Нөжжөнөкөн да велөдчам! Ми-өд томөс! Ми—јонөс!
Кутам мунны пөрысжык јортјаскөд ми: наыс огө колтчөј!

Көргыс јонжыкөс дорам повтөмөс да унаөс ми ас-пөв-
сыс выль, Љеңин туј-кузта мунныс, јөзөс!

Р.Л.К.С.М.-өн Тсентр. Комитет.
Мөскуа, 22-өд лун јанвар төл.
1924-во.

ВЛ. ИЛ. ЛЕЊИН.

ЛЕНИН НИГАЖАСЫГ БӨРЖӨМ ГИЖӨДЖАС.

Тажо бөржөм гижөджаслы ми сетап быдөнлы ассые ним. Ленинлөн гижөма 20 нигаыс унжык-на. Серт тажө ичөт нига ставыс оз төр сылөн гижөджасыс. Тажө нигао «бөржөм торжас-сө» торжөдим сижөн, мед ескө көт төкөтө тажө нигасө лыс-сысы вермас төдмавны Ленинлыс велөдөмсө. Мыј сижө виставлис да мыј щөктылис—сижө уна зев лоө. Мијан«бөр-жөм торжас»—торжөдалөма быд лыс-сысыс крестан-инлы да робочейлы.

САР МАҢИПЕСТӨН КРЕСТАНАЛЫ ВӨЛА СЕТӨМ-ЖЫЛЫГ.

Міжанлы віставлөны: сарыд-пө крестаналы «вөла» сетіс. Сетіс-ө? Ваяө віқөдламө. Таяө вөла-сетөм маңипестнад сарыд крестанавыдлы віқмутө ез сет. Крестанатө таяө маңипестыд мөдарө конөдіс. Ез-ө сет вөла да віқмуналы! Сіјө өстаткіјассө бөр мужікыдлые мырәдіс. Петіс маңипест. Сіјө міжан «бағушко-сарлөн» кырымалөма. Сіјө мужіклые өстаткі мүсө да віқсө бөр боетіс. Та-бөрын мужікыдлые со торјө жүкісны да пазөдісны мутө да віқтө. Уна суре морт кушөз мутөг колыны. Сетісны сымын да му: мужікыдлы корны лоі петны. Віқму ескө посөдісны-нын да, горшыд-өд дыр оз озырыдлөн пөт. Сар воттө (налог) нөшта ыждөдіс. Таяө «ічөтік» вотыд колө-пө сіјөн: ме-пө тіјанды віқму сеті-да. Серт ескө ез сет. Ещанікыс пыр вөвлі мужікыдлөн віқмүторјыд. Маңипестыс сөмын таяө важ мүвіз-вылас вот содтіс. дөсөө віқмуыд-вылө вылөжык-на пуктісны. Со сіјө «вөлаыд» күщөм.

Секі вөлі война-бөр. Уна зев ворсеісны война-вылын Сесеа сөмыд ещә вөлі. Ставсө вөлі војујтөм-вылө разөдөма. Крестанавыд омөліка күтісны мурзыны-скөравны. Сарлы быт вөлі мыјкө колө вөчны. Вая інө-пө «вөла» крестаналы сетлам. Воқвыв сарыд адзіс: меным-пө колө аслым -тај «ујад» күтчіслыны. Увсаң-кө мөдасны вөла-тө перјыны (шөдөдны)—локжык-өд лоө. Сетіс ескө сарыд «вөлатө»-да, сөмын локжык олөмыс мужікыдлөн лоі. Таяө «вөлатө» сетігөн помещікјастө сарыд ез-жө ву-нөдлы. Ез-өд најөс дојд.

Петіс мужікным «вөла»-вылө—көмтөг да пастөг ас віқмуөн. Сещөм «вөла» сылы лоі, мыј сещөмыс некорна

сылон ез вөвлыв. Воңын барин-ордын ужалис мырдөнөн. Тажо «вөла»-бөрті лоі бурөн ы-ордө мунны: тащөм «бур» лоі овныс. Күтіс віңму ұжавны дон-вылө озыр-ордыс бостөмөн. Ковміс бара во-гөгөр ұжавны конөрлы сөмын куш һаң-вылө. Челасыд бөрдөны, сојны корөны: быгөд ұжав. Ҷик тащөм вөлі «сар-бағушколөн» бур јен-һимсаң «вөла» сөтан маңишестыд.

Зев вөлі олөмыд сөкыд помещиқјас-ордад. Сөтчө-өд сөсса һөшта-на өті лөктор сөді. Рөсејаын күтіс луныс-лун чужны, сөдны озырјас. Мужиклыс олөмсө-најө күтісны личкыны, топөдны. Овны мортыдлы колө, а ставыс зев дөна лоі. Прантсејаын сиз-жө вөвлі револүт-сеја. Сіјө отсаліс крөстөналы помещиқ кабыр-улыс петны. Отсаліс ескө, да ез помөң. Озырјас бөр крөстөнаөс топөдісны. Тащөм-жө і рөч крөстөнаыд-лөн олөмыд лоі. Сөмтөгыд-өд он вермы овнытө: көт і вөла-дырјі. Воттө колө мынтыны. А «вөла»-бөрын сі-јө ыжыдҶык-на лоі. Сөсса віңмуыс вөлі колө мынтысны. Көм-һаскөмтө вөлі колө бөстны, лөсөдны. Новлантортө күтісны-һін сөкі һабрікајасын вөчавны. Кынөмыд сөмалө сіјө һищкөн он тырт: һаң колө һөбны. Тажө-на ескө бы-дөн бур. Олөмыд сөщөм лоны күтіс: өтікөс күтіс гөлмөд-ны, мөдкөс—озырмөдны. Өті-пөлөс луныс-лун озырміс: күтіс бурҶыка овны. Мөд-пөлөс адҶис күрыд да щыглун. Озырыд күтіс ас кі-улас ембурсө чүкөртны. Гөллы лоі корны петны. Тажө «вөла» петан лунсаң—Ҷон 40-ын во-пыр вөлі тащөм олөм. Деревһајасын унҶыкыс күтіс гөл-мыны, ещажыкыс луныс-лун—озырмыны. Гөл мортлы Ҷикөң мат лоі! Сіјө щөщ ыжҶаскөд да мөсҶаскөд өтілаын өліс. Паөтаснысө һинөмөн лоі. Һаңыд абу, сөмыд абу. Күтісны гөртҶассө өновтавын да һыщјавны: һөкущөм олөм ез ло. Вөыс-во щыҶавны күтісны. Вісөмјас уна сө мөртөн гүө водтөдаліс.

Өһи-өд сөщөм-на-жө крөстөнаыд-лөн олөмыд. Мыј өһи вөчны? КҶзі олөм һалыс көкһөдны? Крөстөналыс сөмын өті һөгөн позас өлөмсө көкһөдны. Озыр кабыр-улыс пет-

ны сөмын өтi туј ем. Налы колö отсавны робочейлы револутсия вöчны. Колö отсавны сiзi, медым, став, ви́змуыс лоины ас кианыс, медым став овмöсыс вöли ужалысјас киулын.

**МЫЈ КОЛÖ ВÖЧНЫ, МЕДЫМ ЕСКÖ СТАВ
ВИ́ЗМУЫС ВÖЛИ УЖАЛЫСЈАС КИ-УЛЫН. *)**

Ви́зму колö сетны став јöзлы. Сiјö вермас сетны сöмын ставвојтырлөн власт. Крестана-шые сiјö властас јöзыс серт лооны-жö. Ми öни јуалам ассыным: мыјнö-ескö, кор ми ви́змутö сетам став јöзлы—ужалысјас киö сурö оз-нö таяö ви́змуыс? Лоö өз-нö сiјö на-ки-улын? Ми бöр-жö аслыным шуам: «Оз таяö сiзi ло». Шулам, мыј ви́зму лоi војтыр ки-улын. Помешцикјас абүөе. Став ви́змуыс налөн вујис војтырлы. Секи быд морт ви́зму кутас бостны. Бостö, бытгöкөе сiјö нöбö јöзлые. (Властыс јöзлөн ми шуим). Тащöм олигөн лоö: став јöз öткoд—кодлы кущöм колö ви́зму, сiјö вермö бостны. Лоö олöм, кызи-тај асныс крестана шулöны:—став вај ви́з кутан пощöсјасыс уеöны. Секи, мај-быр, мыјта колö муыд лоö. Секи кокнида кутас ужавсыны».

Тащöм пощöсјастö жугöдлөмөыд лоö-ö мыјкö бурис? Сурö-ö тази́көн ви́змуыс мед-јона колыеыслы? Татыс немтор бурыд оз ло: унжык лок лоö! Кутасны вöлаа ужавны. Вöлнöј ви́зму-вылын кутас зев «гажа» ужд мунны. Вьлнога олöм мöдас. Ви́зму нöбеö госу́дарстволье: нöбны быдөнлы позö, сiјö оз кут татыс, нöб кодлы колö i мыјта колö. Госу́дарствoын ыжыдалöны робочей да крестана. Војтырлөн власт. Таяö власт вузавлö ви́зму: јöз нöбалöны: мыјта колö, некод озкут. Быдөн ужалöны мыј вермöны: Мыј он ужав кор став ви́зму ставјöз ки-улын.—Таяö лоö: кодыс повтöг ужалöм вöлнöј ви́зму-вылын.—Мыј-нö ескö,

---

*) Мај төлысын 1917-öд воö вöли мед-возза Ставро-сјаса крестана сепутат сјезд. Ленин вице да ез вермы сетчö воны. Сы-понда сјездыслы гијис таяö гијöдсö.

та ногөн сурө-ө ви́змуыд іна ужалыс жөзлы? Сещөмыслы, кодлы колө сетны, сурө-оз сійө?

Оз! Оз сур! Тақи ми огө ви́змүтө налы сетөј! Немтор оз сур на кійө. Куш мүтө-өд он сој: а немтор вөчтөг һаһыд сетчө оз быдмы. Сы-вылын колө ужавны. Тыртөм кіөн оз жө ужавныд поз: колө гөр-агас, вөв, колө сөм. Со ти і сетөј ви́змүтө став жөзлы. Вөтлөј тазікөн помешщикјастө. Ви́зму ставжөзлөн, властыс налөн-жө. Позө ви́зму вөдитны мыјта колө. Зев лөсыд. Бур ескө ставыс тајө, да оз ло сөмын тајө бурыс став жөзыслы. Тајө-на сөмын лоө: быд ембуражык крестанін кутас ви́зму-вылын ужавны. Коди оз вермы һөбны тајө, сылы немтор һекущөм бур оз ло. Ми серт немтор огө шүөј. Тајө оз-жө важ-код-һін зік ло. Тајөн ыло воҙө жөз воковтасны. Важөн тащөмысна ез вөв-лыв немтор. Сөмын гөла олыс крестаналы ми тајөн буртор немтор огө вөчөј. Ви́змүтө сөмын озыржык крестана пондасны һөбһытө вермыны. Најө-жө сөмын і лоөны тајө «вөһнөј» ви́зму-вылын көзаинјас. Кутасны најө ужавны, зев јона—ми немтор огө шүөј. Најө ужавныд кужны кутасны. Сөмын-өд еща-на быдөн тајө! Позө ужавны, позө і кужны: тајө ставыс бур. Гөһмортыд-өд ескө ганкө кужө-жө ужавныд-да, сөмын кернысө сійө немтор оз вермы: сылы ужавныс немторјөн: гөр-агасыс абу да-ј сөмыс абу. Көт-өд і самман ужавныд, куш кинад немтор-на он вөч. Мыјта көт ми та-јылыс огө горзөј, тазікөн ми һекор ви́змүтө огө вермөј сетны гөла олыс ужалысјаслы. Вешөрө горзөмеыд-өд һекодлы бурыд оз ло. Позө гижавны кабалајас да сетавны быд сөревһаө: «ви́змуыд-пө лоі став жөзлы. Ужалөј вајө, воқјас, гажажыка!» Мүкөд госудатсвоынтај сиз-жө быдлун горзөны жөзөс мездөдөм-јылыс да сөмын турмаыс жөзыс оз рекмывлыны: пыр зік тыр мыкмөм јасөн. Сетчөс пабрік-заводјасын-тај пыр-жө сы-јылыс горзөны. А мыј ми адзам? Робочөјјас пыр ужалөны катарга-вылын-моз: бурлун оз адзывлыны. Озырајс, робочөјјас мездлун сетны көсјысысјас олоны, бытөкө рајынөс.

Тащом сорнијас тијанлые ми негызи пыдди огө вермө пуктыны. Немтор татые оз ло ужалые да гөлјөзлы: некущом буртор тајон ти онө налы вөчө. Вывти бур сорнитомсыд — немтор сетые. Тащом «народник» партијајасыд пыр кывнаные сомын јөзлы бур вөчисны. а делаөн немтор ез артмыв. Ти көсјанныд виңму став војтырлы еетөмөн сетны бурлун ужалыејаслы. Оз немтор артмы! Виңмуыд, гөлјөзлы оз сур. Ставые сурө сомын бара озырјаслы. Тајө көсјыеөмөн да виставлөмөн некодлы, ужалыејаслы, буртор онө вермө вөчны. Выл олөм оз-өд тази вөчesy, еща мөднөгөнжык. Робочей да гөл крестаналөн тази олөмыд оз бурмыв. Тази вөчө мунны ми огө вермөј! Абу тајө бур тујыд важ олөмые был олөмлаң мунны!

Кор тази сорнитөны, пыр вунөдөны өтитор бытө мывлад сомын кыктор і ем: војтыр да сесеа виңму. Дерт ескө тащомкө олөмыд вөлі:-тајө висталөмыд зев бур. Сіјө-өд і ем, мыј абу тащом олөмыд му-вылад. Кытчөз ем мывлын сөм, сетчөз јөз оз кутны вермыны овны, сетчөз немтор оз артмы. Сөмтөг морт өни оз-на вермы овны: сытөг сылы зик немтор вөчныд «вөльнөј» виңмунад. Бырө сіјө, бырө і меда уж. Міјан, Рочму-паета емөе озыра олые крестана. Најө гөлјөзтө кутасны чабравны. Озыр мортлөн ембурые зик горштырыс лоө. Гөллөн тајө «вөльнөј» виңмунад ейнаыс, курыд олөмыс оз кут чышкыссывны. Озыр крестанаыд-өд оз кут өтнас ачыс ужавны: кутас сіјө гөлтөртөс бостны (медавны) ужавныд. Сіјө кутас сомвылө нөбны јөзлые вынсө. Щөктас ас-пыдди пөсавтөзыд мырсыны. Сыкөд-жө ортча кутасны овны уна мільон гөлјөз. Вөвныс налөм мусө гөрышитныс абу. Најө кутасны озыр-ордө медасны. Пондасны вежалунөн ужавны. өти лун-кежло вөв сетлөмыс. На-пые зев унаөн мунөны кар-вывјасө да кытчө-да кынөм-пөт корены.

Кытчөз мијан лоөны озырјас да гөлјас сетчөз бур олөм оз вермы лоны. Отыс кутас медавлыны, мөдыс кутас медасны. Сетчөз ми бура огө вермөј виңмутө јукныд.

Сөм-дырҗыд некор ми-пөвсые оз лоны өткод олыејас: пыр лооны озырјас да гөлјас. Мијан рочму-вылын олөмыд җикөз-жө таҗи і мунө. Ти кесјисөмөн да виставломөн ас-нытө олөмыс орд-далас. Гөлјозлы җерт колө, отсавныд колө налыс еір курыд-лунсө кокнөдны. Но, кыҗи сөмын отсавны, кыҗи-мыј виҗму јукны, медым ескө гөл јоз ез-жө кушвылө колны. Ти кутанныд тајө уҗсө нуөдны. Көсјан-ныд воҗлаң олөм јозлыс нуөдны. Сөмын тијанлөн туј-ныд лок. Тајө туј-куҗта мунөмөн јөзтө онө вермөј мез-дөдны. Колө-инө выл тујас корсны.

Өти туј ем со кушөм. Медвоҗын колө отувтны меда виҗму-вылын уҗалыејасөс да гөл крестанаөс. Ми цөк-там тијанлы быд вөлөетыс, карувјасыс, быдлаыс налы-жө крестана комитетјас, медым-ескө гөл крестана ез воны пөд-бө. Кутасны најө уҗавны җесцөм комитетјасын. Ти шуанныд: мувиҗыд-өд јозлы сетчысө. Сесаң гөлјас вер-масны-һин аснысө дорҗыны. Најө кутасны јуасны: ти, шу-асны, виҗму-тө јозлы көсјанныд сетны. Мыјнө мијанлы ковмас керны? Мијан-өд вөвјасным абуөс, гөр-агасным некодлөн абу. Виҗмуным зев еҗа. Мыј кутам керны? Ти-нө виҗмутө мијанлы сетанныд он? Ти-ескө-тај виставлинныд, быдөңлы-пө виҗмуыд лоө-да? Ембурајасыслы сјө сурө, мыјнө мијанлы бурис сетыс лоө? Бурвылө-ө-нө ми вирсө да пөссө кистим? Колө-ө вөлі тајө вөчнысө? Ми нөшта-на тані шуам: мыјта виҗмутө енө сеталө «став јозлы» кытчөз гөлјозөс онө отувтөј—нектор бур оз ло. Отув олөмөн најө кутасны уҗавны: јорта-јортјаслыс јуасөмөн да вистасөмөн. Најө секи вөлісөти адҗасны ас олөмыс бурсө.

Сөмын тајө туј-куҗта мунөмөн позас гөлјозлыс олөм кокнөдны. Тајө-жө најөс велөдас і овны воҗө-вылө. Уҗав-ны җерт јона ковмас. Оз җерт ло асыв-мөд-лунсаң, җик пыр рајын-код олөм. Поменщикјастө шыблалөм-бөрын-өд ми-јанлы-на колі бара став лок важ олөмыс (капитализм). Сыкод-өд мед-на сөкыд бертчыны-тө. Отув олөм крестаналөн сөмын вермас пөдтыны. Тајө туј-куҗта мунөмөн сөмын вермам інаыс сетны кресатналы, уҗалыс јозлы

візмүтө. Өдјө сорсалөмөн мунөмые, буркжык һөжјөнїкөн, жөмдавтөг мунны.

Мөд тујыс тащөм. Помешщїкјасыдлые босталөм візмүтө оз ков ставсө зікөз торјөдлыны. Колө пондыны сіјөс зөһөн, торјөдлытөг вөдітны. Сетчө колө воставны совкозјас (Сөветскөј Көзәјствојас). Пондыны сенї выль-ногөн ужавны, аграрномјаскөд да һыгајас-серті. Татчө колө отувтны мед гөл крестанасө, медым-ескө најө кутасны отув ужавны да овны выль-ногөн. Тајө вөчны едрт зев сөкыд лоө. Но татөг һемтор сесса оз артмы. Татчө оз ковмы һекущөм законјас. Колө сөмын бура, ошчыетөг віставны, медым ескө аеныс, увсаһ тајө олөмас кутчїсны. Тајө көт һөжјөнїкөн, но інө зев бура, мөдас артыны. Пырыс пыр мужїкыд дерт оз кут отувтчыны. Сїјө татчө овны зев абу велалөма. Сесса-өд бара-жө татчө сөм ковмас, ковмасны выль ужалан көлүј—машїнајас да мүкөд тор.

Татчө-тө колө һөжјөнїкөн кутчїсны. Тајө тујјас-кузта мунны щөктам мї огө сөмын куш һыгајас-серті. Став олөмыс мунө сіз мүкөдлајасын.

Візмүтө колө отув вөдітны. Ужавны пондыны выльногөн: машїнајасөн колө. Сесса медым велөдчөма јөз—аграрномјас велөдісны буржыка ужавны. Тазі мї вөліетї гөл кресатналы вермам кушөмкө буртор вөчны. Вөліетї візмүид інаыс лоө ужалыс јөз кі-улын.

ВІЗМУ—КРЕСТАНАЛЫ!

Мїјанлөн лої-һін мөдөд револүтсіја. Кад-һін мїјанлы өнї візму-јылыс вескыда сорһитны. Көкјамыс төлыс-сајын вөлі воzza револүтсіјаыд. (Февраль төл. 1917 в. сарөс чөвтөм). Мыј сіјө јөзлы бур сетіс. Тајө мї өнї бура адзам. 8-с төлыс-бөрын бара-тај став јөзыс мыјла-кө сувтісны кос-вылө. Мыјла-нө? Сїјөн, мыј воzza револүтсіјаыс гөл ужалыс јөзлы һемтор ез сет. Мї өнї адзам: іна-тај көлөма вөлі візму-тө ужалысјаслы—гөлјөзлы сетны. Зөһ 8-с төлыс-өд Временнөј Правїтельство јөзөс ылөдіс. Пыр

сijö дугдывтөг кыскис тајө сорнисö: көсјис ви́зму сетны гө́лјөзлы, да ез вевжав сетные, сесса гө́лјөз-жө најөс і вөт-лісс, властө мырџдіс. Тајөн правітельство нөшта-на јон-жыка рөзөрітіс гө́лјөзлыс овмөссө. Сетчөз воштіс најөс: јөзыслы аслыныс лоі кос-вылө сүвтны Временнөј Пра-вітельствокөд воча. Најө өні «бөрдөны», лок-горшөн гор-зөны: локмісны-тај сөревнајасад јөзыд. Ставсө кутіс жу-гөдлыны да разны. А мыјла тазі? (!)—Временнөј Пра-вітельство-кө ви́зму-јылыс мыјкө буртор вөчис, гапкө ескө немтор-на ез і ло. Крестанайд-өд тодөны-жө тамында-тө: көні лок да мыј буртор. Мі өні адзам: Керен-скеј кывјаснад көсјис јөзлы буртор керны, а вөчны немтор ез вөч: сөмын унжык лок лоі. Крестана вылыс кышөдчис-ны. Налы лоі петны Керенскејкөд воча кос-вылө.

Щыгө воөма јөз кышөдчисны Временнөј Правітельство-көд воча. Сijö ескө көсјө вөлі пулаөн да вірөн бөр јөз-тө пөдтыны. да немтор! Гө́лјөз лепісны асыныс јур-јассө, да шыровтісны, чышкыштісны правітельствоөс, быттөкө ез і вөвлы. Ужалысјас, салдатјас да мат-росјас став Временнөј Правітельствоө вуж-вывеаныс пут-кылтисны. Онја ужалыс да крестаналөн Правітельстволы пырыс-пыр-жө колө думыштны ви́зму-јылыс. Колө сізі вөчны, медым ескө сijö сүрі ужалыс крестана кі-улө. Мі-жанлы өні колө лезны ви́зму-јылыс сөкрет. Со сijö сөкрет-тыс; ме тані сijö лыдса. Тајө сјезд-вылын тіјалы колө шуны : тујас оз ескө тајө сөкретыс гө́л ужалыс јөзлы.

ВИ́ЗМУ-ЈЫЛЫС СӨКРЕТ.

1. Тајө кадсаң став ви́зму помещікјаслөн бостчө Гөсүдарствоөн дарөм.

2. Поменікјаслөн вічкојаслөн да манасырјаслөн став овмөснас скөтјасөн і быдөн—ви́зму сетчысө Крестана Сөвет Комітетјаслы (өнја ногөн-кө: вөлөтса да кар кар-уvsа Ісполкомјаслы)—выл сјездөз.

3. На кыыс босталігөн жүгөдлыны јөзлы немтор оз ков. Ставыс тајө өні ужалыс јөзлөн. Жүгөдлөм—лоө зев лок-тор: сыыс кутасны јөзөс зев јона мыждыны. Тајө-жө Сө-

ветјасы кутасны візны разьомыг став бостом візмујас да овмөсјас. Сің-жө налы ковмас ставсө гижавны, медым немтор ез вөв вошөма. Візмујас, став овмөсјас өнісаң кутасны лыдсыны ужалыг јөз кі-улын

4. Выл сјездөз тајө візму-јылыг індөм-пыдди лоө крестаналөн наказ, кодөс лөсөдөма «Ізвестіја Всеросіјского Совета Крестанскік Депутатов»-німа газет редаксіјакөд щөщ, да гижөма сіјө газетас, 88-өд нумерын.

ШӨРКОСТ КРЕСТАНАНА-ЈЫЛЫГ.

К. Маркс «Капітал»-нігаын гижліс, да-ј мі асным вој-тыр олөмыг адзам, мыј міјан олөмын, өніја капіталізм-дырји емөс сөмын озырјас да гөлјас. Озырјас лөсөдлөны тащөм олөмсө. (Тајө олөмын најө сөмын мед-бура олөны). Озырлун-понда најө вөјүтөны, јөзлыг вір кіетөны. Став олөмсө, шуөны ассынысөн. Мөдарсаң тајө олөмыг со-дөны ембүртөмјас. Сөмын најө вермөны воґсасны озырјаскөд. Ембүртөмјас көт дырөн да вермасны озырјас-сөс пөдтыны. Сөмын најө вермасны вежны озырјаслыг ыґыдалөм му-вылын. Најө-жө сөмын вермасны аскөдныг нуөдны воґлаң мүкөд јөзсө, крестанаөс.

Мі Октабса Револүтсіјаөн вежім озырлыг ыґыдалөм. Міјан өні ужалыг да крестаналөн властыс: став овмөсыг на-кіулын. Озырјасөс вөтлім. Робочөј да крестана асныг лоіны ас-вылас гырысөс. Но-өд озырјасыд дыр тајө оз вунөдны. Најө пырна віґөдөны ужалыгјаслыг ыґы-далөмсө бөр мырдыны. Та-јылыг міјанлы некор оз ков вунөдлыны: пыр колө помытны міјанлы, комуністјаслы, пыр колө та-јылыг төдны. Өнісаң колө ставнымлы міјан уґсө өті-ногөн нуөдө. Колө віччыны озырјасыг: медым ескө оз бөр озырјасыд гөлјөзтө топөдны. Најө-өд вермас-ны-на кыпөдчыны міјан кужтөгыд. Јона колө кужны уґав-ныд.

Өні міјан колө віґөдлыны мүкөд нога олыгјас-вылө сөревняјасын : гөла-озыра-костын, шөркөдјема олыгјас-

вылө. Косасан кабыд кутис-нын бөрө колны. Став власты быдлаын өни ужалыяс ки-улын. Власт-понда кос-деревнаын вөлі кык пөраө. Өткыс вөлі октабрын 1917 воын. Секи став крестанаыс щощ мырсагалысны озырјаслые властсө. Мөдыс вөлі гожөмын 1918 воын. Секи-на вөліети деревнаад лоі револутсіјаыд. Кыкнан револутсіјаыс мјанлөн секи зев бура артмыліс. Ез-кө секи немтор артмы мјан косасөмыд ескө ставыс весшөрө воші. Отпырсө мі лөсөдім карвывјасө Совет-власт. Мөд револутсіјаыс деревнајасын торјөдіс гөла да озыра олыс крестанаөс.

Тажө кабыс мјан өни ештис-жө-нын. Медвозын деревнајасын вөліны гөлјөзлөн комітетјас (комітеты бедноты). Сіјө комітетјасыс төждысисны гөл крестана-понда. Сы-бөрын-нын лоіны Сельскөј Советјас. Татыс мі өни адзам: деревнајасын став властыс крестана ки-улын. Мыј мед-јона колө вөлі керны—сіјө лоі керөма. Та-бөрын мјанлы комунистјаслы, өни-нын мөдтор-јылыс колө думыштылыны. Колө төдны: мыј вөчны шөркост крестанакөд?

Револутсіјајас-јылыс важысан-нын гижлісны. Уналаын-нын сіјө і вөвлі. Мјан, Рөсіјаын куім револутсіја-жө-нын вөлі. Мыј мі адзам? Вөлөма-кө крестана-пөвсын револутсіјатө мед-сөкыд керны. Быдөнкө ескө најө өтмоз олісны, кыкнөджык вөлі-да. Сіјө-өд і ем, мыј на-костын емөс уна-пөлөс олысјас. Емөс: гөлјас, шөркост олысјас, емөс і озырјас. Енгельс-на та-јылыс гижліс. Сіјө вөлі крестанатө куім пелө јүкө: гөлјас, шөркост олысјас да озырјас. Гөл крестанаыд дерт мөдас ембуртөм ужалысјаскөд мунны. Сы-јылыс і сорны некущөм абу. А вот мунасө-оз на-бөрсан шөркост олысыс? Татчө мјанлы колө вөждылыны.

Помещікјаслыс да капіталістјаслыс револутсіја-дырјі ужалысјас бөстөны став овмөсө ас ки-уланыс. Налы сы-бөрын немтор оз колны. Бөстөм торјасөсө ужалысјас-лөн власт ставсө сетө војтырлы. Ставыс асланыс налөн лоө. Став вөдмуыс, пабрік-заводјас быдөн лооны робочөј да крестана ки-улын. Мі, комунистјас, шуам: ставыс тајө зев бур. Но-өд оз-жө ков помөз өновтны шөркост креста-

насö. Некод мед на-вылын ез лыт ыжыдавны! Ми озыра олыејаскөд-на буржыка сорнѣтам—буржујјас-сернѣ. Озыр крестанаыд медым олө. Ми немтор огөј керө. Мијанлы өтитор сөмын насаң колө: медым најө ескө ез отсавны вывті озырјасылы. Ми огөј кутө најөс: медым олөны. Налы ми немтор огө бостөј. Ми і шуам: озыр крестанаөс оз ков өтѣлаө пуктыны помешщѣјаскөд, сѣјө-өд абу-жө-на зѣк помешщѣк-ков...

Өнѣ ми огө-нын вөјүтөј. Кутчѣсім-нын выл олөм вөчны. Оз ков шөркост олысөс вунөдны. Ми озырјасөс вөтлім. Ужалыејас асныс ас-выланыс лоины гырысөс. Тајө дерт зев сөкыд вөлі вөчны. Но тајө ставыс-нын бөрө колѣ. Кутісны-нын нөжжөніка бара пабрѣк-заводјас ужавны. Быдөн-тај нөжжөнікөн бөр ловзө! Карвывса ужалыејас пондѣсны-нын выл олөм вөчны. Но најөд омөла төдөны дервнајасыдлыс олөмсө.

Мијанлы колө төдны: код-бөрсан кутасны воцлан мунны шөркост крестана. Ми төдам: ембуртөм ужалыејас воцлан мунасны-нын—најө ставныс выл олөм- (соцѣјализм)-дор. Озырјаслы выл олөм оз ков. Налы важыс вывті бур кажѣтчө. А шөркост олысөд оз төд, код-бөрсан сылы буржык мунныс. Выл олөмлаң мунігөн сѣјө полө: оз төд колтчыны-ө, воцлан мунны-ө. Отарсан-кө,—сѣјө ембура, озыр, мөдарсан-кө,—сѣјө ачыс мед-јона ужалө. Ужалө ачыс, оз шыкы вѣр гөлјөзлыс. сѣјө курыд лунсө гөл-мында-жө озырјасан адзывліс. Уна во-чөж мыреіс, вөліс сөсөа кутіс буржыка да ембурөнжык овны.

Кыскыны мырдөн крестанаөс ас-бөрсан оз ков. Мырдөн щөктөмөн крестанаөс немтор он вермы вөчны. Сөмын вермам јонжыка зугны олөмыс. Колө налыс велөдчыны кызі мыј овны. Өнѣ позө сөмын өтитор керны: петкөдлыны мужіклы дела-вылын мијанлыс көсјана выл олөмсө. Медвозын налы колө петкөдлыны өтүв олөм. Табөрын вөлісөті најөс өтүвтны пондыны. Адзасны-кө өтүв олөмыс буртор, најө асныс щөктытөг да кортөг өтүвтчасны.

Шөркөст крестанайд ми-бөрсаң вермасны-жө локныд. Сижө локтас! Сөмын колө налыс олөмсө коҥнөдны. Вөли-кө ескө уна машинајас да мукөдтор, најө-өд важөн-һин ескө микөд мунны кутисны. Оһи мијанлөн һемтор-на абу. Кор быдөн лоө секи ҫерт коҥныда кутас овсыны. Та-јы-лыс ми быдөн төдам.

Оһи крестаналы колөны карвыс һөбасанторјас (тө-вар). Пабрик-заводјас ми ки-улынһөс. Мед-јона өһи колө сені ужавны. Самман-кө бостчыны, крестанайд ми-бөр-саң локтас! Налы колөны машинајас. Најөс колө велөдны да сүемөдны. Ыжыд аттө ескө секи најө виставласны ми-јанлы! Машинајас оз кут озыр-ордыс һөбны. Кутас уҫа-лысјас ки-һыр бостны вескыда пабрик-заводјасыс. Секи сижө сөмын аҫас став бурсө. Налөн медым ескө тајө от-сөгыс сінвозас вөли. Медым ескө најө инаыс вермисны аҫ-зыны мијансаң көсјөмјас.

Мед-возын отсалөј налы! Бөрнас-һин најөс вөлиеті по-зас корны микөд мунны. Верманһид-кө ҫелаөһ, а он кылөн, отсавны, крестана ми-дор мөдас сулавны. Тајө отсалөм-бөрын вөлиеті најө мөдасны микөд-жө ортча мун-ны!..

Ми озырјаскөд тышкасы кужам-һин, крестанакөд ов-ны огө на кужө, тујыс ем: сүри-һин мијанлы. Ми тајө огө һекөдыс көсјө сажөдны. Огө-тај гусөһ ужалө. Олөм јөз-лыс бурмөдны тујјас емөс-һин. Сөмын колө бостчыны да повтөгжык мөдөдчыны. Верми-кө-һин озырјасөс шыб-лавны—тајө ми вермам-жө-һин. А ставыс кор тајјө лоө, кор тајө быдөн артмас—социализмад инаыс вош-тысам! Мијанлы тујјасыс сүрины, оз ков сөмын воштыны најөс!

ВЫЛ ЭКОНОМИЧЕСКЕЈ ПОЛЫІКА (ВЕР).

Војтырлөн олөмјас вежласөһи: һыр өті-һогөн һекү-щөм јөз оз овливлыны. Револютсия јөзидлыс олөмсө вуж-выјөн путкылалө. Сы-бөрын олөмыд ҫикөз мөд-һогөн ку-

то мунны. Көні емөс-нын уна пабрік-заводјас, сени револуцїятө кокнїджык вөчныд. Сецдөм госуларствојасын јөзыд өтї-ногөнжык олөны. Сецдөм інад крестанајасыд-өд ецажыкөс. Мі-нын төдам: на-пөвсын (крестана-пөвсын) револуцїятө мед-сөкыд вөчны. Олісны-кө ескө најө ембуртөм ужалыејас-моз: өув да өтмозжык, дерт ескө на-јылые некущөм сорнїтөм ез вөв. Колө өтїтор төдны. Мыј позө вөчны револуцїја-бөрын уна пабрік-завода госуларствоын—сїјөс оз ков вөчны мїан-код гөл госуларствоын. Мїан унжык јөзыс—крестана, ецажыкыс робочејјас. Медым ескө мыјкө буртор лої револуцїјасыд, колө татчө со мыј: өтї-кө — револуцїјајасыд-кө мїанкөд щөщ, лїбө недыр-мыетї бөрынжык, лоїны кык-кујїм госуларствоын, секі ескө кокнїджык лої выль олөмтө вөчныд. Ем-на і мөд, туж:—ембуртөм ужалыејаслы колө сорнїтны крестанакөд: воштысны өтї кылө выль олөм вөчөм-јылые. Мїан револуцїјаыс бурөс вермам ацзыны сөмын таці. Мөд-нога туж сесе мїанлы некущөм абу: сөмын тајө. Мїан госуларствоын унжыкыс крестана. Најөс-кө бокө колан—мїанлөн немтор оз артмы. Ужалыејаслы крестанакөд колө өтувжык овны. Танї колө вескыда шуны. Војтырөс пөрјавлөмыс-өд немтор бурыд абу. Мїан ылөдчөмөн олөмыс аенымөс вермас ылөдны: сїјө мїаные-на јона вермас ылөдны ставсө. Вескыда сорнїтөмыс локыд оз ло.

Пабрік-заводын ужалыејаслы колө өтїтор. Крестаналы-нын цїк мөдтор колө. Та-јылые мїанлы, ставнымлы јона колө төдны.

Револуцїјајасыд мїанын-кынці некөн-на абу: сөмын-на өтїлаын—Рөеїаын. Оз ков воресыны! Робочејјаслы оз ков крестанаөс вунөдны. Выль олөмтө налы өтув колө пондыны вөчны. Öнї-нын крестана мї-вылө локалөны: тајө зев бура төдам. Локалөны—налогјас-пө зев сөкыдөс. (Секі вөлі продрозверстка). Бурыс-өд најө оз кутны локавныд. Мыјкө інө мїанлөн абу ставыс бур. Вајө став важ вөчөмсө выльыс вїцөдламө! Вїцөдламө мыј локыс вөлі да мыј возө-кежлө керны ковмас.

Міжанлы колө шуны: Колө-ө тіжанлы (кресатналы) бөр важ олөмыд? Көсжанндыө бөрлаң мунны? Колө-ө, медым озырјас ті-вылын бара кутісны ыжыдлавыны? Тақитө бурыд-өд оз ло! Бөр-өд помещікјасыд лооны. Став пабрік-заводјас бөр-өд қікөз ужалыејаслые мырда-ласны. Вајө-інө өтвылые віқөдламо олөм-вылас, мыј вермас воқө лоны. Колө-ө кресатналы помөз торјөдчыны робочејјасые? Торјөдчыны оз ков: ставыс бөр вошө! Важ олөм-вылө-ко віқөдлыны ,мі адзам со мыј. Револүтсіјаыд мүкөдлаын вөлаліны-һін. Көні кресатана ез отсавлыны робочејјаслы—һемтор ез артмыв. Колө інө өтүв ужавны. Өтүв ужалөмөн сөмын мі став лөксө да важсө вермам! Сөмын тақі! Колө отсасны јөртна-јөртлы: ужавны щөц да бурөн ставсө вөчны. Сорһитөмөн да бурөн ставсө вермам: вермім важ олөм вежны—поқас і вылөс вөчны буржыка...

Вермамө мыјкө мі буртор вөчны шөркост кресатналы? Кықі мыј налые олөмсө поқас вежны? Кујім воөн-өд налые олөмтө он вермы бергөдныд. Коди вөлі тақі дүмајтө, сецөм мортыс һекущөм олөм қікөз оз төд. Уна морт-һемөн олөмыд сөмын вермас вежсыныд. Кресатналөн вермас олөм вежсыны візму ужалан машинајасөн да мүкөд-нога бурторјас вөчөмөн. Сөмын тақі налөн олөм вермас вежсыны. Уна візму ужалан машинајас, велөдчөм, сүслун корсөм, електричество да мүкөдтор мед-өдјө олөм вермасны бергөдны...

Өні тајө міжан һемтор-на абу. Кықі ескө өні олөм коһөд? Поқө кык-ногөн. Өтікө—медым вөлі міжан вөлһөј вузасөм, мөдкө—кресатналы мыј вермөмые отсавны вөчны олөм. Бара кутасны вузасөмөн јөз озырмыны. Өті-јөз кутас бура озырмыны, мөд-пөлөслы ковмас озыр-ордө медасны, сылы ужавны да сізі овны. Лооны озырјас да гөлјас, қік важ нога олөмыд лоө.

Мі асыным јуалам: Комуһіст-партіја вермасө тајө вөчны? Поқө-ө сылы вөлһөј торговла востыны? Сіјө-өд тајө ачыс тупкаліс. Абу-ө мыјкө тані лөктор? Поқас-ө сы-

лы таҗи уҗавны? Позо, сөмын кыҗи вөчны. Позо сизикөн вөчны, мыҗ локтор таыс немтор оз ло. Властыс өни уҗалыеҗас кыын. Налөн пыр і лоо. Тајо вөлнөҗ төрговла сөмын конһодас крестаналыс олөм. Сөмын таҗи вермас мијан олөм бурмыны. Кар-вывса уҗалыеҗас кутасны сетны крестаналы фабрик-заводыс төварҗас. На кыын власт најо-жө-олөм кутасны лөөдны, бурмөдны...

Крестана кутасны паскөдны да бурмөдны ассыныс олөмнысө. Вотыс (налог)-кынҗи налыс госуҗарство немтор сесса оз кут бостны. Секи најо оз-нин кутны повны ставсө бостөмыс. Кутасны виҗмуҗас бура вөдтны, да овмөснаныс паскөдчыны. Таҗи сөмын налөн олөм бурмас. Сөмын таҗи мијан артмас выль олөм. Оз ков вунөдны шөркост олыс крестанаөс. Крестанатөг ми возо нөҗи огө воөҗ. Госуҗарстволыс овмөс ладмөдны колө шөркост крестана овмөсҗас-серҗи. Тајо куҗим вонад еҗа-на вөчим—ковмас-на татчө уна җас во.

КОПЕРАТИВЈАС ОТСАЛӨНЫ ОЗЫРЈАСӨС ПӨДТЫНЫ.

Мијан, меным кажитчө, лока-на зев виҗөдөны коперативҗас-вылө...

Выль економическөҗ пөлітикаөн крестаналы лоі сетөма вөлнөҗ төрговла. Өни мијанлы оз ков вунөдны коперативҗа-җылыс. Вермам-кө өни крестанаөс ставсө отувтны коперативҗасө—мијанлы сесса немтор оз і ков. Став госуҗарство-са овмөсыс өни робочөҗ да крестана ки-улын. Карвивҗасын став фабрик-заводыс робочөҗ ки-улын. Ғеревҗаҗасын став виҗмусө крестана-пөвсө разөдөма. Најо торҗөдчөмөн өтнаныс оз вермыны овны: карвивса јөз оз вермы Ғеревҗаҗастөг овны, сиз-жө і Ғеревҗаҗасыс карвивҗастөг оз овны. Өҗи-мөдлы налы јорта-јортлы колө отсаены. Вуза-өмөн да һөбасөмөн најо—карыс і Ғеревҗаҗаыс—кыкнаныс отув олөны. Төргүҗтөмөн најо аеныс аслыныс овмөс бур-мөдны отсаөны. Тајо налөн отсаөмыс вермас лоны бур-җык коперативҗас-пыр. Тајөн ми вермам возлаҗ мун-

ны. Коперативјас ужалыс јозлы отсаласны кокныдҗыка
выл олөм вөчны.

Ми лока-на асным та-вылө вiзөдам. Кад-нын мијанлы
кутчиены чорыдҗыка да бурҗыка коперативјаслыс ужа-
лөмсө кыпөдны. Колө өтитор төдны: коперативјасөн
государство сөмын озырмө. Государство озырлунөн кып-
тө ужалысјаслөн олөм. Коперативјас-пыр крестана кута-
сны выл-ногөн овны. Сijö налы отсалас пемыдлуныс пет-
ны да овмөс бурмөдны.

Ми јона радејтам сөрнитныд: өтитор вөчны да мөдөс
өтувтны. Колө-өд инаыс мыјкө вөчны. Коперативјас-
пыр крестана щөщ кутасны выл олөм вөчны. Колө
отсавны налы сетчө гижасны, колө вiставлыны, да делө-
вылын петкөдлыны, мыј сijö (коперативјас) абу кушөм-
кө локторјас, а мөдарө—зев бурторјас. Мед-возын колө
коперативјасө сетны донтөм төварјас. Гөл крестаналы—
кокнөдны пырны коперативјасө, да мукөдторјас.

Сөмын тајө і колө! Тајө-зев-на дыр ковмас
вөчны. Колө јөзөс сiзiкөн велөдны, мед ескө ставыс најө
гөгөрвоисны коперативјас-јылыс. Мијан выл олөм вөчнөн
унатор сесса оз ков. Выл економиченскеј политика
та-вылө і ем.—Крестана-пын кутны выл олөм пөжжөнi-
көн вөчны. Боетчыны iчөтсаң, гырысторјасыд артмасны
пөжжөнiкөн бөрнас. Мед ескө выл економполитика-
дырјi став јөзыс-нын вөлі коперативјас-јылыс гөгөрвоөма
—татчө уна кад ковмас. Уна во-на ковмас татчө, пук-
тыны, кор став јөзыс кутасны коперативјасын сулавны.

Коперативјас -пыр крестана вермасны быдторјөн ву-
заны. Сы-пыр-жө позас налы нөбавны карса төварјас.
Коперативјасөн најө зiкөз вермасны озырјасөс пөдтыны.
Лоө вөльнөј төрговла, но коперативјас-пыр төргүjtө-
мыс важ-код озырјөз оз лоны. Коперативјас-пыр төргүjtө-
мыс локтор некөдлы оз ло. Сөмын кутасны вежласны
асныс ас кiөн вөчөмторјасөн, робочеј да крестана.

КАРЈАСЛӨН МАТЫСТӨМ ДЕРЕВНАЈАСКӨД, РОБОЧЕЈ ОВМӨСЈАСЛӨН — КРЕСТАНА ОВ- МӨСЈАСКӨД.

Мыј колө вöчны выль экономическеј пöлитика-дырји? Мыјла вöли сижө мижанлы колө быдöные мед-јона?— Кок-нöдны јöзлые олөм, бурмөдны крестаналые овмөсјас. Ми öни вöчам-нин выль олөм. Тажö олöмые карвывјасын пабрик-заводын ужалыејас-пöвсын кутис-нин нөжжөника артмыны. На-кынзи мижан емөе уна мил-лон крестана. Најö деревна-јасын век-на важ-ногөн олöны. Натөг ужалыејаслөн от-наныслөн выль олöмыд оз-жө зик артмы. Робочејјаслые овмөсјассө колө матыстны крестана овмөсјаскөд. Тази сöмын мижанлөн олөм возлаң бура кутас мөдны. Та-вылө налые овмөссө матыстөм-вылө і вöчöма мижан выль эконо-мическеј пöлитикатө.

Крестанатөг выль олöмыд оз артмы. Натөг мижанлөн овмөсным оз бурмы. Ужавныд возын олөм-понда колө сорнитөмөн. Мижанлы ассыным тујјас доывлө вежлавлы-ны. Колө возö мунны сецöм тујјас-кузта, мед ескө крес-танаыд ез-жө бокө колны. Мижанлы колө ставеыс мед-јо-на төдны: мыј вöчсө крестана-динын, кызи олöны да ужалнöы. Налые ужалөмсө колө öти кылө воштыны: матыстны карвыва ужалөм-олөмкөд. Најöс, налые ужа-лөмсө колө матыстны јорта-јортјаскөд. Бура колө куж-ны тајö матычөмсө вöчны: мед ескө тајö быд морт адзис дөла-вылын. Гажтöма, гöла да еркурыд олые крестана мед ескө адзисны тајö, мижанлые бур вöчөм налы. Тајö-кө ми кужам керны бура да саммөмөн крестанаыд адзас: зев көт-нин, шуас, лок олöмыд, а комунистайсыд-өд ви-зöдлан-кө, оз мижанöс вунөдлыны. Пыр öтөыс да мөдые төждыены да мајтчыны. Көлө сизі вöчны, медым быд морт, быдвелөдчытөм пемыд крестанин адзис куцöмкө буртор. Важөн вöли помещицјаснад öти-öтөлы керлывлöны бур-тортө. Но налөн тајö бур вöчөмыд вöли, бытөб понлы нан шыбытөм-код: пемыд гөл крестанаöс најö некор ез лыс-

дывлыны војтырөн. Міжанлы оз ков тазі отсасны: мі став
гөла курыда ужлысајасөс војтыр-пыд-сі пуктам. Колө бу-
рөн вокјаслы-моз. Сецөм буртор вөчны, мед ескө најө
ас сіннаныс адзасны: көт лок олөмыд, а комунистјас пыр-
тај мыјкө вермөны керны. Крестаналы отсавны дела-
өн колө, көт неуна да делаөн, а вешөрө кыв песны оз
ков. Вешөрө көсјысөмөн мі најөс кутам сөмын дөз-
мөдны!..

Отувтчыны став крестананыскөд! Воэлаң мөдны на-
көд һөжјөһикөн! Налы отсавны, мыјөн позас! Тазі мі вө-
лесті выль олөм кутам вөчны отув. Һөжјөһикөн буржыка
олөмыд артмас. Тајө ме-ногысөн лоө мед-воэза вөчөм тор
выль економполітика-серті.

Капіталістјас кужөны вөлі отсавныд. Локпырја, від-
чөмөн вөлі отсавлөны јөзлы. Најө саммывлісны отсавныд.
Та-јылыс төдөны ужалыс јөз, төдөны і крестана. Тајө тө-
дөны, тајө налөн ас сінвоэаныс. Но најө-өд оз төдны мі-
жанлыс комунизмтө, најө сецөмтортө ез-на адзавны.

Озырјас лока да отсавлісны. Мі омөла, отө-на кужөј!
Колөна велөдчыны міжанлы аслыным отсавныд. Колө
петкөдлыны крестаналы міжанлыс көсјөмјастө дела-
вылын. Сізі колө отсавныд, мед капіталістјассыд
міжан буржыка-на артміс. Бурмөдны крестаналыс овмөс
да воэлаң кутны нуөдны—вот мыј колө. Тани ста-
выс лоө выль економіческеј пөлітикаыд і комунистјаслөн
ужалөм. Міжанлы сөрт татөг-на емөс уна-пөлөс ужным, но
оз ков і тајө вунөдны. Міжанлы сөкыд ужјасыд-өд абу-һін
вылтор. Өні колө міжанлы пондыны тышкасны кыз рушка
купечјаскөд да прөстөј вузасысјаскөд. Најјө-өд мунас-
ны мужік-дорад да кутасны асногыс сывныд : најө сыв-
ныд кужөны. Оз кутны сөрһитны комунистјас-јылыс. Најө
пондасны віставлыны: со-пө талөн сецөм дөныс, а талөн
со мөдногажык. сөрт, шуасны, міжанлөн дөна быдтор.
Мі-өд, шуасны, аслыным-вылө тазітө «мыреам да пес-

сам». А комунистјасыдлөн-өд коді налыс төдө, гапкө ми-
ыс донтөм, а зев вермас лоны, мыј налөн ми-сертеі дас-
дон. Вот-өд кушөмі делајасыд. Најө кужоны быдлогыс
вузасныд, а ми—огө-на некызікөн кужөј. Татчө, «ічөтөік»
делајасө өні медвозын мијанлы колө кутчісны. Оз ков ду-
мајтны мыј тајө ічөт дела, а ми комунистјас кушөмкө-нін
зев гырыс да быдтор саммыс јөз.

Емөс ми-шын уна тащөм комунистјасыд.—Вещјы вај
сетыс, шуас тајө вөчанторнад. Ме төданкө—комунист,
былдаын вөвлөм морт, быдтор керны кужа. Пронтјас-вы-
лын егө сөмын тащөмјаскөд тышкаслө. Тащөмјасыдкөд-
нін, шуас зев кокнід косаснытө. Ставсө төдыс да саммыс
јөзыд тани немтор оз вермыны вөчны: сөмын делајассө
торкөны. Косаснытө-өд регыдзык-на велалан. Ме та-
јөн ог көсјы некодлы шуны, мыј вөјна-вылын вөјүтны
ез ков. Колө војүтны: колө јона-на кужны. Но өні мөд-нө-
гөңзык-нін ужавныд колө. Мијанлы ужавныд выл-ногөн
лоө: тајө ужалөм-вылас ставмувывса јөзыс вижөдөны. Ми
кужам-нін ещензік, ужавныд. Но нөшта-на буржыка ко-
лө!..

А мөдтор вөчны со мыј колө. Выл олөмтө оз кылөн, а
делаөн колө вөчны. Колө велөдчыны, колө саммыны крес-
танінөс өтувтны. Сылы колө петкөдлыны, мыј ми кужам
вөчны. Колө робочејаслыс сама ужсө матыстны крестана
ужалөмкөд. Мед көт вөлі лөкөнік, ічөтөіктор кушөмөскө
вөчөма, но делаөн.—«Лөк ескө, сөкыд олөмыд, а тыда-
лө-өд мијан властыд; мыјкө буртор вөчө»—мед ескө мужік
шуіс. Налыс колө төдмавны ужалөмсө, колө вижөдны најө
ужалөм-вылө. Віставны налыс быд бурсө і быд лөксө.
Таці најө кутасны выл олөмлаң буржыка вижөдны: кутас-
ны щөщ отсасны...

Мыј-нін мијан өнөз вөчөма, сіјө некытчө немтор оз
вош. Тајө некод-нін бөр бостны мијанлыс оз вермы. Быд
вөчөмтор Совет властлөн олөмө топыда пукеө: сіјө некод-
лы оз шед вуштыштны. Уна со во-нін јөз овлісны, а Сө-

вет властыд мувылын ми́янын перво́й-на ло́и. Перво́йис му пуксёмсаң робоче́й да крестана асныс ас-выланыс медыжыдбе. Ми́ гашкё огё-на бура кужо́ ужавнысё-да? Виставлõны, мы́ мед-во́зза кóртту́й-машина́ зев омõл вõлõма: Немтор! Сижõ вõли́ артмõма. А бурõ, локõ сижõ зик вес-коф. Сõмын õти́ бур вõли́ керõма: та́жõ машина́сõ саммõмабе вõчны. Мед ми́ огõй-на кужõ бура ужавныд: ми́ локõ-на ужалам. Но ми́яналõн ем нин Сõвет власт: сижõс верми́м вõчны. Мед горзõны да сералõны ми́-вылын. Ми́ õти́тор тõдам, сижõ зев жона тыдалõ: ставмувывса ужалысяс ви́зõдõны ми́ян ужалõм-вылõ, најõ велõдчõны ми́ян ужалõм-сере́и, најõ кыссõны ми́-дорõ, Сõвет власт-бердõ. Та́жõ-нин со ми́яналõн ло́и вõчõма. Та́жõ ло́и вõчõма жона да чорыда: весиг некодлы оз шед вõрзõдлыны...

Ми́ револю́тсия́ вõчим. Ло́и ми́яналõн Сõвет власт: сижõ ужалõ. õни́ колõ паскõдны: жона бурмõдны да возлан кутны нуõдны. Та́жõ ми́ян абу-на керõма: колõ-на керны. Уна ми́яналõн емõс некытчõ тужтõм торјас. Жона-на колõ ужавнысдыр-на ковмас ставнымлы ми́ян мы́-выныным ужавныд. Пõлї́тикаы́д—зик черанвез-коф: жона зугласõма зев сõкы́д бõр вескõдлыны. Колõ кужны: кужтõг немтор оз артмы. 1917 воын мы́ вõли́ колõ вõчны?—Колõ вõли́ õд-жõнжык во́жу́тõмыс дугдыны: та́жõ-нин став жõзыслы колõ. õни́ во́йна́яс абуõс-нин. Уна сõкы́дторјас вõлины. Немтор! Ми́ секи́ вõйна́ дугдõдї́м—ми́я́н та́жõ артмї́с õти́тор. Та́жõн ло́и уна бур вõчõма. Секи́ та́жõ бурсõ бы́д мужї́к, бы́д гортõ локтыс салдат вõли́ адзõ: Сõвет власт-пõ во́жу́тны оз кõсјы, ачыс сижõ вõјтыр-дор муно́. Мында́ локыс секи́ ез вõвлы, та́жõ õти́ бурторјыс ставыскõд воча вõли́ сулалõ.

1919 да 1920 воын мы́ вõли́ колõ вõчны?—Вõтлыны белõјјасõс. Секи́ ми́янос пондылісны озырјас-понјас пõдтыны. Оз вõли́ некущõм вї́сталõмјас ковны. Бы́д морт ставсõ ас-сї́ннас адзї́с: локтõны озырјас да поменї́цкјас. Комунї́стјас-пõ кужõны накõд вõзсасны. Секи́

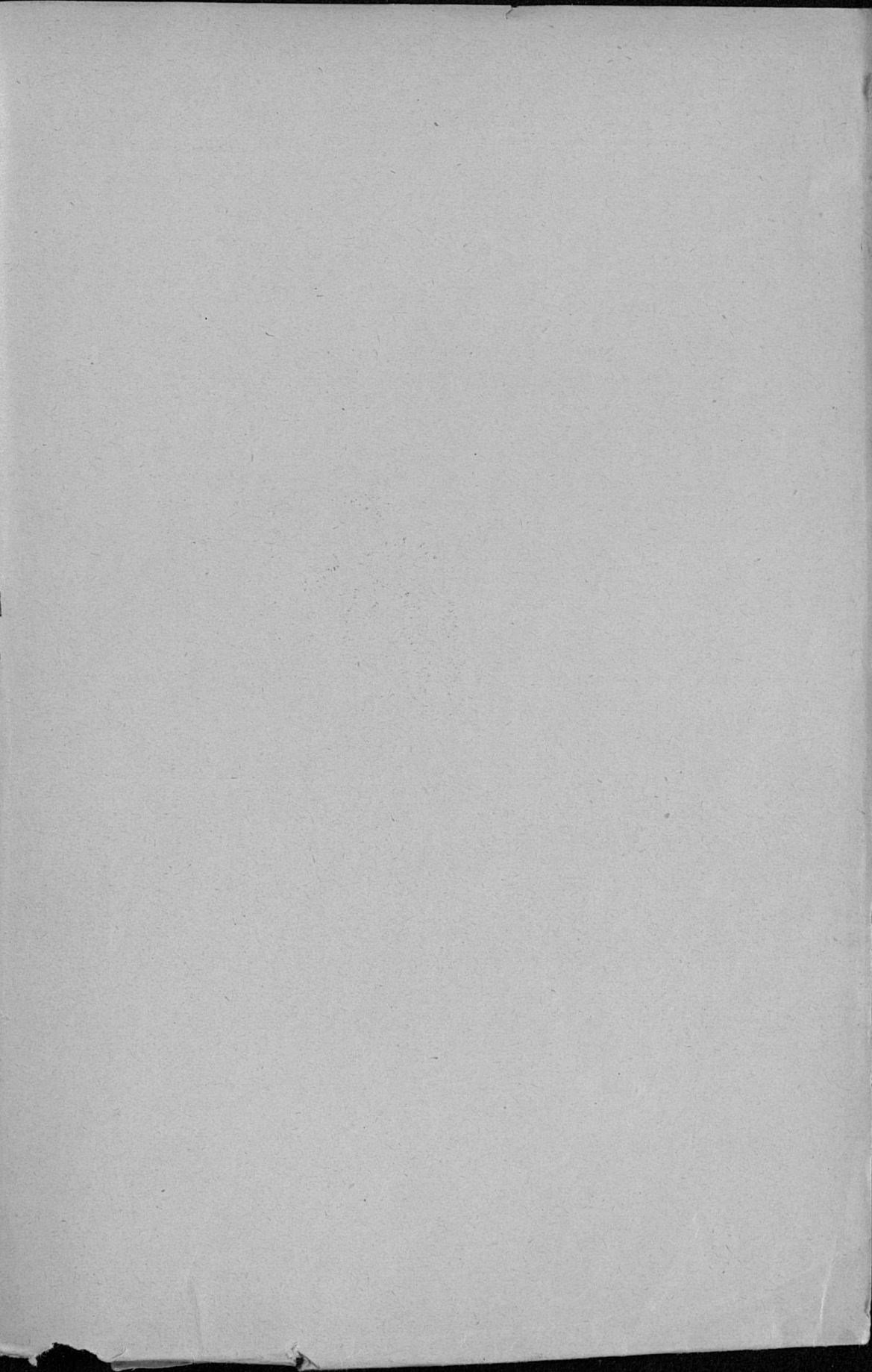
крестана мi-дор сулалiсны. Мi озырјасöс вöтлiм—зев ылö ставсö шыблалiм...

Öнi колö шыг да корыс лун вежны бур лун-вылö. Öнi колö крестаналы петкöдлыны: став локыс бөрö-нiн колi, кутiс-нiн омöлка овмöсным бурмыны. Крестанiн кужö вузасны: јона зев саммö. Нан-пајокјаснад бурыд немтор ез ло. Пабрiк-заводјас ез тырмывны: локa вöли ужадöны öнi сылы вузасöмөн бурсö колö сетны, оз ков сiјöс сетыс кутны. Аслыным мiјан колö зев бура велöдчыны вузасны. Капиталистјасые буржыка колö саммыны вузасныд. Мiјан пабрiк-заводјас локöс вöлины, став колантор сетны ез вермыны. Сiз-кö вузасöмыс оз-на ков öнi јöзöс кутны. Танi-кö немтор бурсö огö вермöј керны—јона лок селaјасыд лö. Тајö вöчны —öнi мiјанлы мед-ыждыд колантор.

Руб. в. 4186

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Цена 30 коп.

	Коми-3
3	=1499

